

УДК 02(477):09:001.89”2016/2020”

DOI: [https://doi.org/10.18524/2707-3335.2023.2\(30\).291808](https://doi.org/10.18524/2707-3335.2023.2(30).291808)

Соколов Віктор Юрійович,

кандидат історичних наук, доцент,

головний бібліотекар науково-дослідного відділу

Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого

м. Київ, вул. М. Грушевського, 1

e-mail: socolv@i.ua

<https://orcid.org/0000-0002-0208-1292>

КНИГОЗНАВЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ В НАЦІОНАЛЬНИХ БІБЛІОТЕКАХ УКРАЇНИ У 2016–2020 РР.: ЗВЕДЕНИЙ АНАЛІЗ

На основі аналізу матеріалів наукових публікацій та звітів про науково-дослідну роботу національних бібліотек, узагальнено та висвітлено стан та напрями розвитку книгознавчих досліджень на прикладі характеристики вивчення книги в окремих зазначених установах у 2016–2020 рр. З’ясовано місце і значення книгознавчих досліджень у вивченні та популяризації спеціалізованих фондів національних бібліотек, а також у підготовці відповідних матеріалів до Державного реєстру Національного культурного надбання. Розкрито тематику, особливості проведення й організації книгознавчих студій у досліджуваних бібліотечних установах. Підтверджено важливість вивчення рідкісної та цінної книги, бібліотечних зібрань та книжкових колекцій для розвитку національної культури.

Ключові слова: національні бібліотеки, бібліотечна діяльність, науково-дослідна робота, книгознавство, бібліотекознавство, книгознавчі дослідження.

Сучасна національна бібліотека – це багатофункціональний заклад, який покликаний забезпечувати передачу інформації в суспільстві, зберігати його досвід та документальну спадщину нації. Найважливішим і головним елементом у трансляції знань продовжує залишатися книга в друкованому чи електронному вигляді. Книга є постійним предметом вивчення бібліотечними працівниками, які працюють над формуванням наукових засад її бібліографічного опису, історико-книгознавчого аналізу, створенням різноманітних довідково-бібліографічних праць, дослідженням окремих стародруків, рукописів, рідкісних і цінних видань, книжкових пам’яток, а також меморіальних бібліотечних зібрань і колекцій. Загалом, науково-практичні заходи, теоретичні та прикладні дослідження в бібліотеках, зокрема у галузі книгознавства, є складовою частиною їхньої науково-дослідної діяльності, яка умовно розподіляється на три головні напрями: 1) науково-дослідна робота (НДР), що передбачає аналіз, оцінку, зіставлення і узагальнення наукових результатів діяльності установи, опрацювання затвердженої тематики НДР у галузі бібліотекознавства,

книгознавства та інформатики; 2) науково-методична робота, метою якої є застосування в діяльності бібліотеки результатів наукових досліджень і досвіду роботи інших бібліотек, розробку науково-обґрунтованих рекомендацій і організаційно-методичних матеріалів; 3) науково-бібліографічна робота, що має на меті науково-бібліографічний супровід наукової роботи бібліотеки, що завершується виданням покажчиків та аналітичних оглядів.

Із заснуванням вітчизняних національних бібліотек розвиток досліджень з книгознавства є одним із першорядних напрямів їхньої наукової діяльності. Тематичне спрямування НДР у галузі книгознавства залежить від скерування загальнодержавних, регіональних та відомчих наукових проєктів; стану вивчення та розкриття фондів бібліотеки; рівня роботи підрозділів, які покращують інформаційно-бібліографічне обслуговування користувачів та інших чинників. Підставою для проведення НДР є перспективні й річні плани роботи бібліотеки, зокрема, плани проведення наукових досліджень установи. Втім, книгознавчі студії завжди були в центрі уваги фахівців-дослідників провідних книгозбірень країни.

Метою пропонованої статті є характеристика змісту та напрямів книгознавчих досліджень, що здійснювалися в національних бібліотеках України в 2016–2020 рр.

За останні десятиліття книгознавчі дослідження в національних бібліотеках України здійснюються, переважно, на документній базі спеціалізованих відділів, зокрема відділів стародруків, рідкісної, цінної та рукописної книги. Спеціалізовані фонди зазначених відділів формувалися протягом тривалого часу й окремо від основного фонду. У наведених підрозділах забезпечується формування рідкісного та цінного фонду книгозбірні, науковий аналіз колекцій і книжкових пам'яток; організовується їх зберігання, популяризація та широке використання з науковою і науково-практичною метою. Співробітники відділів систематично працюють над реконструкцією особистих книжкових зібрань; досліджують історію формування та склад колекцій пам'яток писемності та друку у фондах своїх бібліотек; готують книгознавчі огляди, наукові публікації; складають бібліографічні посібники, у т.ч. каталоги окремих зібрань; беруть участь у бібліотекознавчих та книгознавчих конференціях. Пріоритетними напрямами роботи фахівців-книгознавців є розширення, упорядкування книжкових зібрань, створення колекцій та архівних фондів на базі нових надходжень до бібліотеки та забезпечення їхнього сучасного вивчення, опису та популяризації. Дослідники національних бібліотек вивчають роль та значення книжкових пам'яток в історії формування фондів вітчизняних книгозбірень; працюють над реконструкцією та розкриттям наукового потенціалу книжкових зібрань; аналізують окремі книжкові пам'ятки, критерії цінності та прогнозу вартості цінних та рідкісних документів, традиційні та інноваційні форми опрацювання колекцій; досліджують умови та специфіку зберігання книжкових пам'яток. Результати більшості зазначених книгознавчих дослі-

джень національних бібліотек країни слугують певним джерелом інформації для внесення відповідних доповнень до Державного реєстру Національного культурного надбання (ДРНКН) у частині «Книжкові пам'ятки України», «Положення» про який було затверджене Постановою Кабінету Міністрів України № 466 від 12 серпня 1992 р. та Наказом Міністра культури України № 437 від 14 червня 2016 р.

Відділи зберігання основних та спеціалізованих документних ресурсів, здійснюючи історико-книгознавчі дослідження документів, що зберігаються в бібліотеці, вивчаючи походження та побутування книг, активно займаються формуванням бібліотечних колекцій та особових зібрань. Книги, що акумульовані за будь-якою ознакою у колекції, концентрують історичні, філософські та інші наукові знання. Водночас власне колекції стають історико-культурними пам'ятками про історичні постаті та певні історичні події й явища. Вивчення та збереження унікальних колекцій є важливим і завжди актуальним напрямом НДР національних бібліотек, оскільки цей напрям досліджень дозволяє скласти достеменне уявлення про розвиток книжкової та духовної культури суспільства.

В Україні в національних бібліотеках останнім часом зростала кількість книгознавчих досліджень, сфокусованих на історії тих колекцій та зібрань, що сформувалися у XIX–XX ст., і які стали основою спеціалізованих фондів бібліотечних установ. Вивчення книжкових пам'яток, рідкісних і цінних видань, рукописів, книжкових колекцій на сьогодні є найбільш важливим аспектом книгознавчих студій. Більшість бібліотекознавців та книгознавців вважає, що пріоритетним для нашої держави є національний та українознавчий підхід, що означає найбільш повне збирання україніки: видань українською мовою; книг, виданих в Україні до 1922 р., а, в окремих випадках, і до 1945 р.; праць, які у своєму змісті стосуються розвитку культури України та видань авторів-українців. Зазначений підхід є історично об'єктивним і справедливим щодо вітчизняної книги, оскільки дозволяє фондоутримувачам спростити експертизу та відбір книг за зазначеним критерієм до певних підрозділів бібліотеки і, одночасно, до ДРНКН. Отже, дослідження з книгознавства та історії книги в національних бібліотеках здійснюють науково-аналітичні відділи відповідно до свого профілю, а також до планів НДР бібліотеки (вивчення книги здійснюють, переважно, такі категорії співробітників, як завідувачі відділами та секторами, наукові співробітники, головні бібліотекарі, головні бібліографи). Іноді виконання окремих наукових тем можуть здійснюватися спільно з іншими бібліотеками і установами. Найбільш впливовим заходом, де оприлюднюються результати наукових досліджень національних бібліотек у галузі книгознавства, є періодичні фахові видання, колективні та одноосібні наукові праці та науково-практичні конференції, семінари, «круглі столи», які передбачають документально зафіксовані форми наукової інформації.

Першорядною та найбільш плідною щодо проведення НДР у галузі книгознавства та історії книги є Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського (НБУВ). Одним з наукових підрозділів цієї бібліотеки є Інститут книгознавства (директор Інституту, д-р іст. наук, професор і науковий керівник проєктів Г.І. Ковальчук), що об'єднує відділи: стародруків та рідкісних видань, бібліотечних зібрань та історичних колекцій, музичних фондів, образотворчих мистецтв, зарубіжної україніки, завданням яких є не тільки збереження книжкових та інших пам'яток культури, а й їхнє всебічне дослідження. Головним напрямом роботи, який поставив перед собою Інститут книгознавства, що почав працювати з 2015 р., є дослідження історії книжкової культури України через вивчення книжкових, музичних, образотворчих, картографічних пам'яток та історичних колекцій НБУВ, що дає змогу сформулювати теоретичне розуміння історії книжкової культури як перспективного наукового напрямку книгознавчих досліджень.

Одними з найбільш важливих книгознавчих наукових проєктів Інституту були дослідження «Історія книжкової культури в Україні: дослідження книжкових, музичних, образотворчих, картографічних пам'яток та історичних колекцій Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського» (2016–2018 рр.) та «Атрибуція та експертиза як складова дослідження книжкових та інших бібліотечних пам'яток: основи теорії та практики» (2019–2021). Новизна здійснених наукових проєктів полягає не лише в актуалізації значних масивів джерел з історії книги та видавничої культури минулого, а й у постановці проблеми: через вивчення конкретних видань з фондів історико-культурних відділів НБУВ розробити теоретичні засади історії книжкової культури як відносно самостійного напрямку наукових досліджень. Зокрема, через вивчення окремих стародруків, рідкісних і цінних видань, що побутували на теренах України у XV–XXI ст., було представлено нові відомості з історії європейської книжкової культури і насамперед – української. Завдяки дослідженням паперу стародруків, філіграней, проведенню атрибуції та експертизи книжок, гравюр, нотних видань, карт, студіюванню екслібрисів було одержано нові відомості в галузі філігранології, мистецтвознавства, екслібристики, історії книговидання, книгорозповсюдження, книжкової культури різних епох в цілому. Окрім того, розроблено науково-методичні засади для атрибуції стародруків та рідкісних видань, гравірованих портретів; виявлено видавничі фальсифікати давнини, а також видання стародруків, що були до цього невідомі в бібліографії. Суттєва увага приділялася дослідженням мальованих плакатів; вивченню колекцій видань зарубіжної україніки, музичних пам'яток. Всебічно вивчалися бібліотечні зібрання та історичні колекції НБУВ, документи з колекції видань зарубіжної україніки.

У результаті виконання зазначених проєктів було: розроблено теоретичні засади книжкової культури, насамперед в її історичному минулому; виявлено передумови для розвитку книжкової культури в кожен історичну епоху, врахо-

вуючи національні та загальні особливості розвитку культури певного суспільства. Важливим теоретичним результатом є також виявлення та обґрунтування складових книжкової культури. У процесі здійснення вищезгаданих досліджень було проведено цикл книгознавчих читань, семінарів і лекцій на міжнародних конференціях; поповнювалися бази даних книжкових та інших бібліотечних пам'яток, що постійно оприлюднювалися в електронному інформаційному просторі, підготовлено наукові публікації у фахових виданнях, друквані наукові каталоги, монографії з історії книжкової культури, зокрема: дві фундаментальні праці І. Ціборовської-Римарович [83; 84]; монографію О.В. Заєць про приватні зібрання в складі історичної бібліотеки Києво-Печерської лаври [25]; наукові каталоги: «Газети України 1816–1916 рр. у фондах Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського» (Київ, 2019) та «Музична Шевченкіана у фондах Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського» (Київ, 2019) [9; 56]; бібліографічний покажчик «Бібліографічні джерела зарубіжної україніки (друга половина XIX – початок XXI століття). Матеріали до бібліографії» (Київ, 2019) [5]; довідник «Історичні бібліотечні зібрання та колекції у фондах Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського: довідник. Вип. 1. Історичні бібліотеки державних навчальних установ Києва» (Київ, 2020) [37] та ін. [8; 11; 21; 22; 80].

Інститут книгознавства НБУВ провів значний обсяг робіт з розроблення науково-методичних засад створення ДРНКН в його складовій частині – «Книжкові пам'ятки України». Директор інституту Г.І. Ковальчук була членом міжвідомчої комісії з питань укладання Реєстру книжкових пам'яток та брала безпосередню участь у підготовці «Порядку відбору рукописних книг, рідкісних і цінних видань до Державного реєстру національного культурного надбання», затвердженого наказом міністра культури України та зареєстрованого в Міністерстві юстиції у 2016 р., а також брала активну участь у підготовці «Положення про книжкові пам'ятки, рідкісні та цінні фонди (колекції), що зберігаються в установах Національної академії наук України» та «Правил користування книжковими пам'ятками, рідкісними та цінними рукописними та книжковими фондами, що зберігаються в установах Національної академії наук України» (затверджені Постановою Президії НАН України 2017 р., № 388) [43–47].

Важливими і значущими на сьогодні є дослідження рукописних книг, оскільки рукописи допомагають більш об'єктивно переосмислювати й оцінювати історичні події, факти та тенденції розвитку української культури та державності. Головним науковим підрозділом у НБУВ (і в Україні в цілому) із зазначеного напрямку НДР є Інститут рукопису (далі – ІР НБУВ) (директор Інституту чл.-кор. НАН України Л. Дубровіна, з 2018 р. – канд. іст. наук О. Степченко). Науково-довідковий ресурс ІР НБУВ є спеціалізованим фондом установи, її меморіальною рукописною колекцією, що покликана зберігати рукописні документи як історико-культурну спадщину людства та організовувати користування

документами для проведення широких наукових досліджень. Співробітники ІР НБУВ у 2016–2020 рр. досліджували рукописні джерела, що зберігаються у фондах бібліотеки; накопичували інтегровану інформацію в системі спеціальних баз даних і у зведених ресурсах рукописних та книжкових фондів; розробляли і вдосконалювали теоретичні та науково-практичні засади наукового опису рукописних пам'яток, архівних документів і документів особового походження.

У 2016–2018 рр. ІР НБУВ виконав науковий проєкт «Рукописні фонди бібліотек у системі сучасної історико-культурної комунікації» (керівник проєкту чл.-кор. НАН України, д-р іст. наук, проф. Л. Дубровіна), метою якого було: опрацювання теоретичних та науково-практичних засад наукового опису рукописних пам'яток, архівних документів та документів особового походження; створення системи облікових та науково-довідкових ресурсів традиційного й електронного типу на рукописні фонди як джерела національної історико-культурної спадщини України; розширення комунікаційних можливостей доступу широких кіл користувачів до багатоаспектної ретроспективної та сучасної інформації, що зберігається в рукописних джерелах, у тому числі в мережі Інтернет. У межах зазначеного дослідження було здійснено науковий опис особових фондів видатних вчених та оприлюднено аналіз інформації з вивчення їхньої спадщини; опубліковано низку писемних пам'яток культури, наукових інтегрованих довідників по архівах, рукописних колекціях та зібраннях державних, громадських та релігійних установ. Підсумки діяльності ІР НБУВ узагальнено у науковому виданні «Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 1918–2018» (Київ, 2018) [36].

Метою наукового проєкту «Пам'ятки рукописної спадщини в науковому та культурному просторі України» (2019–2021 рр.) було опрацювання теоретичних та науково-практичних засад наукової експертизи, джерелознавчої атрибуції, історико-кодикологічного, археографічного, архівознавчого дослідження та залучення до наукового і культурного простору рукописних пам'яток, історичних документів та документів особового походження як джерел національної історико-культурної спадщини.

У межах зазначених фундаментальних досліджень було здійснено комплекс взаємопов'язаних робіт щодо залучення історико-книжкового спадку до наукового та соціокультурного обігу. Зокрема, у галузі науково-дослідної, науково-методичної, науково-практичної та науково-інформаційної роботи з рукописними фондами було здійснено: виявлення, атрибуція та науковий опис кириличної рукописної книги XVII ст.; аналіз оздоблення й оправ рукописної книги XIV–XVIII ст.; палеографічно-орфографічна атрибуція української рукописної книги; кодикологічне та бібліографічно-музикознавче дослідження партесних поголосників XVIII ст. Окрім того, рукописні фонди поповнювалися новими архівами та документами, які атрибутувалися, систематизувалися, класифікувалися та науково описувалися співробітниками ІР. Також вдосконалю-

валися методики наукового описування, каталогізації та класифікації рукописних та книжкових масивів за різними рівнями, видами та специфікою. Значна увага приділялася розвитку концептуальних засад формування електронного ресурсу архівної спадщини вчених; організації актуального цифрового ресурсу культурної та наукової спадщини, цифрових колекцій документів та рукописних книг; створенню фонду страхових копій шляхом оцифрування цінних документів. Внаслідок дослідження рукописних джерел поповнювалися новою інформацією унікальні бази даних на рукописні фонди: «Рукописні фонди Інституту рукопису НБУВ»; «Електронний фонд оцифрованих документів рукописної спадщини»; «Українські діячі бібліотечної справи ХХ ст.»; «Єврейські стародруки західноєвропейськими мовами»; «Юдаїка росіка» тощо. Постійно здійснювалася робота зі створення цифрового фонду «Електронні колекції НБУВ» (зокрема, у частині «Єврейська документальна спадщина»).

У межах співпраці з Інститутом проблем реєстрації інформації НАН України продовжувалась робота з публікації матеріалів фонду 322 «Фоноархів єврейської музичної спадщини НБУВ», внесеного 27.07.2005 р. до Реєстру ЮНЕСКО «Memory of the World Register» («Пам'ять світу»). Зокрема, у 2016–2018 рр. продовжувалась робота з вивчення, оцифрування та відновлення фоноциліндрів колекції М. Березовського. Результати досліджень було опубліковано на сторінках збірника наукових праць Інституту «Рукописна та книжкова спадщина України: Археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів», який є фаховим з історичних наук і соціальних комунікацій [68]. Внаслідок дослідження рукописних джерел було також опубліковано біографічне дослідження «Архів українського історика Олени Апанович в Інституті рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського» (Київ, 2019), науковий каталог «Архів українського історика Олени Компан у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського» (Київ, 2019), «Метричну книгу Свято-Воскресенської церкви м. Острога 1735–1759 рр.» (Київ, 2019); підготовлено наукові каталоги «Колекція Київської казенної палати з фондів Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського» (С.В. Сохань) (Київ, 2019), «Архів В.С. Косенка (1896–1938) у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського: біографічне дослідження» (О.А. Іванова) та ін. [2; 3; 13; 24; 32; 33; 36; 38; 55; 65; 67; 68; 74; 85]. Дослідження кожної із зазначених тем запроваджує введення в науковий обіг творчого доробку вітчизняних науковців, цікаві й актуальні на сьогодні видання ХІХ – першої пол. ХХ ст., заповнює лакуни в довідковому апараті бібліотеки тощо. Одними з результатів таких досліджень є: підготовка та видання збірників праць, де співробітники звітують про проведені наукові дослідження; формування тематичних бібліографічних покажчиків, а також науково обґрунтованих рекомендацій, що сприятимуть розробці ефективних заходів збереження різних видів фондів. Висновки та окремі положення результатів книгознавчих досліджень висвіт-

лювалися співробітниками НБУВ також на щорічних конференціях, зокрема, на міжнародній науково-практичній конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація». Аналіз тематики доповідей на науково-практичних конференціях доводить, що значна частина досліджень була присвячена історичному аспекту розвитку книжкових фондів, вивченню окремих видань та колекцій, розвитку нових напрямів вивчення книги та книжкових колекцій.

Важливою ланкою книгознавчих досліджень НБУВ є підготовка дисертацій на базі аспірантури та докторантури, що готують науковців за спеціальністю 27.00.03 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство». Зокрема, у 2016–2020 рр. на базі аспірантури та докторантури НБУВ було захищено низку наукових робіт, об'єктом яких були рукописні та друковані книги. Так, наприклад, метою дисертаційного дослідження Л. Гнатенко було вирішення проблеми комплексної палеографічно-орфографічної атрибуції української уставної та півуставної рукописної книги кінця XIII – поч. XVII ст. Адже атрибуція середньовічної книги – це складна процедура, що включає систему методів встановлення її дати, місця створення, авторства та ін. Особливо складним є аналіз рукописної книги, оскільки часто рукописи були анонімними, недатованими та нелокалізованими. Багато з рукописів не мають усталених заголовків та авторства в традиційному розумінні цього поняття. Однак ці книги відіграють важливу роль як історичні джерела певного періоду, дослідження яких дозволяє об'єктивно з'ясувати процеси і тенденції розвитку національної культури. Проте, до здобуття Україною незалежності українська кодикологія з ідеологічних причин не розвивалася, зокрема залишався недостатньо вивченим великий комплекс середньовічних українських рукописних кирилических уставних та півуставних книг. Формування нових напрямів дослідження писемної джерельної бази, у тому числі із залученням даних орфографії як палеографічних ознак при встановленні датування й походження середньовічних кирилических рукописів уставного, півуставного та скорописного письма, сприяє у виокремленні українських за походженням кодексів [12].

Нині глобальні виклики, що охопили політичну, економічну, інформаційну сфери суспільства, породжують глибинні трансформації в книжковій справі та певні зміни, що стосуються, в першу чергу, книговидання. Зокрема, одним з важливих напрямів розвитку видавничої справи є створення та модернізація навчальних видань. Відомо, що в основі якісної освітньої книги лежить позитивний досвід, накопичений національною видавничою і педагогічною практиками. Отже, завдяки історико-книгознавчим дослідженням він може бути узагальнений і адаптований до сучасних потреб створення різного виду підручників. Так, наприклад, у коло наукових зацікавлень дисертаційної роботи Н. Зубко потрапили шкільні підручники з хімії, які не лише відображають загальні тенденції в еволюції шкільного книговидання, що детерміновані соціально-політичними перетвореннями, реформуванням середньої освіти, видавничими традиціями та інноваціями, але й мають власну предметну, знако-

ву, функціональну й читацьку специфіку. Метою дисертаційного дослідження Н. Зубко, яке було представлено на захист до Вченої ради НБУВ, було відтворення цілісної картини видання шкільних підручників з хімії в контексті розвитку навчального книговидавання для загальноосвітньої школи на тлі суспільно-історичних перетворень у період 1921–2014 рр. [29]. Застосований у роботі метод структурно-функціонального моделювання дозволив дослідниці репрезентувати підручник з хімії як динамічну систему, кожний елемент якої послідовно трансформувалася. Н. Зубко було доведено, що функціональність підручників залежить не лише від якісних характеристик авторського твору, але й від його видавничо-поліграфічного втілення.

Відомо, що історія книги є історією суспільства, історією формування менталітету, національної духовності та свідомості. Однак в Україні протягом майже всього ХХ ст. діяли певні ідеологічні цензурні обмеження, що стояли на заваді повноцінній реалізації духовних функцій видань та вивчення історичного розвитку вітчизняної книги. Здобуття Україною незалежності в 1991 р. дало змогу не лише активно розвивати свободу слова, а й проводити раніше заборонені дослідження історії національної та світової книги, друку, преси, газетної та журнальної періодики, здійснити «інформаційний стрибок» в осмисленні власної історії та ролі книги у духовному розвитку держави та її місце у світовому комунікаційному процесі. Невипадково, що дисертаційні дослідження, що мали своїм предметом розвиток книги, стали окремим об'єктом теоретичного аналізу та метою дисертаційної роботи О. Пастушенко – з'ясування тенденцій розвитку напрямів та проблематики дисертаційних досліджень книги і періодики в галузі соціальних комунікацій і в інших науках у контексті формування нової ресурсної бази бібліотек, а також – побудова моделі інформаційно-аналітичної експертної системи соціокомунікаційного простору науки, що інтегрує традиційні й електронні ресурси та вебтехнології. Об'єктом дослідження були дисертаційні праці, присвячені книзі та періодиці в різних галузях гуманітарних наук і пов'язані з розвитком соціокомунікаційного напрямку в науці, що були захищені за період незалежності України; предметом – узагальнення досвіду розвитку дисертаційних досліджень книги і періодики, характеристика соціокомунікаційного аспекту та основних тенденцій розвитку цих досліджень, визначення шляхів удосконалення цього процесу створенням нового інтегрованого науково-прогностичного ресурсу на основі традиційних та електронних ресурсів і технологій наукових бібліотек та розв'язання проблеми ефективності розвитку цього наукового напрямку [64]. О. Пастушенко було визначено, що книга і періодика у період 1992–2015 рр. була об'єктом майже 40% дисертаційних досліджень у галузі соціальних комунікацій. Виявлено, що загальна динаміка захисту 362 дисертацій за період з 1992 по 2015 р. показує широкий предметний та кваліфікаційний аспект: з них 33 належать докторським (16 – історичні науки, 9 – соціальні комунікації, 6 – філологічні, 1 – педагогічні та 1 – політологічні науки). Галузь преси та періодики пред-

ставлена 278 дисертаціями (130 дисертацій, присвячених пресі, 88 – періодиці, 60 дисертацій розглядали загальні питання розвитку преси й періодики, редакційно-видавничої діяльності, біографічного фактора у видавничій справі тощо). Доведено, що наприкінці 1990-х рр. відбулося становлення нових напрямів досліджень та книгознавчих дисциплін таких, як: теорія та історія книги, книжкова культура, історіографія книги, книжкове пам'яткознавство, кодикологія і кодикографія, бібліопегістика, книжкове документознавство як феноменів соціальної комунікації [63].

Отже, розвиток національної культури на поч. XXI ст. в Україні певним чином зумовлював необхідність опрацювання багатьох раніше не досліджуваних з ідеологічних причин тем, пов'язаних з національною книгою та духовною культурою [63, с. 141–142]. Проте, якщо у перше десятиліття XXI ст. глибинні зміни в різних сферах суспільного життя, потребували заповнення лагун у вивченні еволюції книги та національної документальної спадщини в їх історичному розвитку і значна частина дисертацій книгознавчої тематики була захищена саме з історичних наук, то у період 2016–2020 рр. збільшується частка наукових праць, що були присвячені окремим аспектам створення та функціонування книги. Звідси – зростання відсотку захищених наукових праць книгознавчої тематики, що торкаються проблематики наук із соціальних комунікацій, документознавства, мистецтвознавства, культурології.

На основі аналізу розвитку дисертаційних досліджень з книгознавства та бібліотекознавства в Україні за останні десятиліття (певна частина яких була підготовлена на науковій та навчальній базі національних та провідних вітчизняних бібліотек) можна констатувати, що у порівнянні з попереднім п'ятирічним періодом (2011–2015 рр.), загальна кількість дисертацій з книгознавства, бібліотекознавства та бібліографознавства у 2016–2020 рр. стала незначно меншою (прибл. 60). Проте, так само, як і у попереднє п'ятиріччя, у 2016–2020 рр. відсоток докторських та кандидатських праць книгознавчої тематики становив прибл. 12%, що свідчить про значний інтерес дослідників до питань розвитку та соціального функціонування книги [58, с. 278–285]. Втім, такий відсоток дисертацій тримається за рахунок збільшення міждисциплінарних досліджень, об'єктом яких були різні аспекти створення та побутування книги. Збільшується також коло спеціальностей, за якими були захищені докторські та кандидатські дисертації книгознавчої тематики. Окрім провідної спеціальності з книгознавства – 27.00.03 книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство, за якою було підготовлено переважну кількість дисертацій, були захищені наукові дослідження книгознавчої проблематики за такими спеціальностями, як: 17.00.07 – дизайн; 26.00.01 – теорія та історія культури; 27.00.01 – теорія та історія соціальних комунікацій; 27.00.02 – документознавство та архівознавство; 27.00.05 – теорія та історія видавничої справи та редагування та ін. Втім, спостерігається тенденція до щорічного зниження кількості захищених дисертацій за спеціальністю 27.00.03 – книгознавство,

бібліотекознавство, бібліографознавство у порівнянні з динамікою показників їх кількості у першому десятилітті XXI ст. [62, с. 41]. У 2016–2020 рр. щорічний показник досліджень з книгознавства був мінливим, втім, середньорічний показник захищених дисертацій становив приблизно дві наукові праці на рік, що майже вдвічі менше, ніж у період 2006–2010 рр. [57, с. 239–243].

Досить продуктивно у напрямі розвитку книгознавчих досліджень, зокрема з історії книги, працює колектив Національної історичної бібліотеки України (НІБУ), співробітники якої у період 2016–2020 рр. здійснили доволі багато наукових проектів та оприлюднили чимало наукових публікацій. До того ж фонди НІБУ багаті на унікальні стародруки, які мають особливе історичне, художнє та культурологічне значення. Зазначені видання не просто джерела інформації, а документи, що набули особливої соціально-культурної цінності і є книжковими пам'ятками, наукове опрацювання та висвітлення яких завжди викликає зацікавленість не тільки фахівців, а й широкого загалу освічених людей.

Тематика наукового дослідження «Абетка українських стародруків. Частина 1: Лаврські стародруки», що було здійснено співробітниками науково-дослідного відділу стародруків, цінних та рідкісних видань НІБУ, була зумовлена важливим значенням діяльності друкарні Києво-Печерської лаври, котра була одним з найпотужніших видавничих центрів на українських землях у XVII–XVIII ст. У своїй діяльності вона запозичила кращі традиції львівської, острозької, стрятинської та інших видавничих шкіл на теренах України. Лаврські видання XVII–XVIII ст. мають яскраво виражений національний характер і їхнє вивчення має важливе наукове значення. Отже, об'єктом цього дослідження слугували окремі примірники українських стародрукованих видань, виданих у друкарні Києво-Печерської лаври упродовж XVII–XVIII ст., що зберігаються в колекції науково-дослідного відділу (НДВ) стародруків, цінних та рідкісних видань НІБУ, а предметом – характеристика історико-культурної цінності стародрукованих видань друкарні Києво-Печерської лаври.

Завдяки ознайомленню з друкованими, електронними каталогами та базами даних провідних бібліотек України та інших країн; аналізу публікацій з теми дослідження та інформаційних матеріалів вебсайтів та вивчення фонду колекцій кириличних видань співробітниками зазначеної бібліотеки було виявлено, проаналізовано та описано особливості кожного окремого примірника з масиву відібраних документів; створено електронну базу даних документів, виданих у друкарні Києво-Печерської лаври; підготовлено матеріали до каталогу «Кириличні видання друкарні Києво-Печерської лаври: каталог колекції Національної історичної бібліотеки України».

В результаті проведеного дослідження було визначено, що колекція видань друкарні Києво-Печерської лаври є найбільшою в країні за кількістю примірників серед колекцій кириличних видань; було створено повні бібліографічні описи відібраних документів, а електронну базу даних у АБІС ІРБІС поповнено описами тих видань, що мають бути занесені до ДРНКН. Результати ма-

теріалів дослідження було висвітлено на наукових конференціях «Українська писемність та мова в манускриптах і друкарстві» [76; 77].

У 2020 р. робота над науковим проєктом «Абетка українських стародруків» була продовжена в другій його частині «Абетка українських стародруків. Частина 2: Львівські стародруки», актуальність тематики якої була зумовлена тим, що у Львові бере свій початок вітчизняне книгодрукування, розвиток якого в місті на рубежі XVI–XVII ст. сприяв не тільки загальному піднесенню друкарства на теренах України, а й української культури в цілому. Тож видання львівських друкарень мають особливу історичну та соціально-культурну цінність і, до того ж, становлять важливу частину книжкових пам'яток. Таким чином, у результаті проведеного дослідження було створено електронну базу даних документів, виданих у львівських друкарнях у XVI–XVIII ст.; проаналізовано й охарактеризовано особливості кожного окремого друку; створено повний бібліографічний опис відібраних документів; зроблені певні доповнення до матеріалів ДРНКН. Результати проведених досліджень із зазначеної тематики було також оприлюднено на науковій конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація. Розвиток бібліотечно-інформаційного потенціалу в умовах цифровізації» (Київ, 2020) [71, с. 301–304]. Окрім того, наукове дослідження «Абетка українських стародруків» активізувало в НІБУ вивчення питань становлення книговидання і друкарства на українських землях, сприяло популяризації її рідкісного фонду, у тому числі поцифрованих стародрукованих видань, представлених у електронній бібліотеці «Історична спадщина України».

Актуальність дослідження «Неповторні риси книг: серія нарисів» була зумовлена тим фактом, що автографи на книгах є цінними історичними джерелами, які містять унікальну біографічну та книгознавчу інформацію. До того ж книги з власноручними написами українських діячів науки і культури та представників інших слов'янських народів на теренах України XVIII–XX ст. нерідко тривалий час перебували в спецфондах. Отже, не випадково, що об'єктом дослідження стали книги, брошури, окремі номери періодичних видань та відбитки з періодичних видань з фонду НІБУ з автографами та написами знаних в Україні авторів, співавторів, видавців, редакторів, перекладачів та інших видатних осіб.

У процесі дослідження було відібрано та проаналізовано документи з автографами, виявлено та описано особливості кожного примірника з вибраних документів; створено повний бібліографічний опис відібраних документів, який доповнювався книгознавчими анотаціями, що мали відомості про авторів (упорядників, редакторів тощо), власників, дарувальників та адресатів книжкових дарів. Вивчення автографів на книгах колекції дало можливість дослідникам (книгознавцям, історикам, джерелознавцям, біографістам) отримати нову інформацію про ту чи іншу особу, про її наукові інтереси, уподобання тощо [7; 14–19]. Також у результаті проведеного дослідження було створено електронну

базу даних та підготовлено матеріали до каталогу колекції документів з автографами на базі видань з фонду НІБУ.

Важливим чинником розвитку книгознавчих досліджень у національних бібліотеках країни та підвищення ефективності праці науковців у цілому, є організація висвітлення та характеристика змісту бібліотечних та архівних фондів. Розкриття бібліотеками своїх фондів сприяє не тільки вільному до них доступу, а й їх поглибленому вивченню, науково-аналітичному опрацюванню, популяризації, оптимізації довідково-бібліографічного обслуговування та систематичного інформування суспільства про писемні національні та світові духовні надбання. Отже, не випадково, що цей напрям НДР у НІБУ постає одним з головних. Так, одним з ланцюгів наукового опрацювання фондів зазначеної книгозбірні було вивчення та опрацювання колекції газетних видань НІБУ. Газетні видання завжди були і залишаються вагомим історичним джерелом дослідження соціально-політичного, економічного та духовного життя суспільства на кожному історичному етапі. Вони користуються постійним попитом та увагою дослідників історії (вчених, краєзнавців, студентів), оскільки, переглядаючи шпальти газет, можна з великою достовірністю встановити питання та проблеми, що хвилювали минулі покоління.

У науковому дослідженні «Фонд газетних видань НІБУ: 1728–2007» приймали участь співробітники різних структурних підрозділів бібліотеки (С. Забарова, Т. Спанчак, І. Масина, В. Ленда, В. Дружинський, Т. Постернак, Н. Вербівська та ін.). Метою дослідження було вивчення та наукове опрацювання газетного фонду НІБУ, у тому числі створення науково-бібліографічного опису зазначених видань.

Опрацювання кожного примірника газети *de visu* дозволило співробітникам НІБУ здійснити якісний і багатоаспектний науково-бібліографічний опис кожної назви газетного видання; поповнити каталоги та картотеки книгозбірні; сформувати базу даних газетного фонду НІБУ, яка містить бібліографічні описи назв газет та надає інформацію про всі примірники випусків видання, їх кількість, дату виходу тощо; підготувати до видання каталог колекції газетних видань, представлений на сайті бібліотеки [10]. В результаті проведеного дослідження було з'ясовано, що колекція газетних видань з фонду НІБУ формувалася протягом всього періоду діяльності книгозбірні, тобто з 1939 р. по теперішній час. Оскільки за тематико-типологічним профілем комплектування фонду НІБУ не передбачено довічне зберігання газетних видань, було встановлено, що колекція сформувалася з подарованих читачами особистих зібрань газет, видань, що надійшли з митного кордону, з переданих у 1950–1960-ті рр. комплектів газет з Києво-Печерської лаври.

Прижиттєві видання класиків світової та української літератури, праці основоположників науки і техніки, що містять фундаментальні наукові відкриття і дослідження, видання творів видатних діячів культури та мистецтва завжди матимуть у суспільстві важливе неминуще значення. До того ж ці видання від-

носяться до книжкових пам'яток, відповідно до затвердженого постановою Міністерства культури України від 8 липня 2016 р. «Порядку відбору рукописних книг, рідкісних і цінних видань до Державного реєстру національного культурного надбання». Недаремно, що важливим напрямом НДР НІБУ в 2016 р. було опрацювання наукового проєкту «Прижиттєві видання Івана Яковича Франка з колекції відділу стародруків, цінних та рідкісних видань НІБУ». До того ж дослідження було проведено відповідно до Указу Президента України від 08.12.2015 № 687/2015 «Про вшанування пам'яті Івана Франка» та з нагоди відзначення пам'ятних дат – 160-річчя від дня народження та 100-річчя від дня смерті видатного українського письменника, науковця та громадського діяча І. Я. Франка (1856–1916). Отже, метою дослідження було вивчення, наукове опрацювання та популяризація рідкісних прижиттєвих видань І. Я. Франка; об'єктом – прижиттєві видання творів І. Я. Франка, що зберігаються у фондах НДВ стародруків, цінних та рідкісних видань НІБУ, відділу організації та зберігання фонду та відділу депозитарного зберігання фонду; предметом – їх історико-книгознавча характеристика.

Здійснення зазначеного дослідження дало змогу поповнити колекцію «Прижиттєві видання творів класиків української та російської літератури»; виявило низку рідкісних прижиттєвих видань І. Я. Франка, у тому числі з бібліотеки відомого українського мовознавця, літературознавця, перекладача Євгена Тимченка (1866–1948), особова бібліотека якого наприкінці 1930-х рр. була розпопсована. Було також створено повні бібліографічні описи відібраних документів, поповнено електронну базу даних в АБІС ІРБІС описами видань, що мають бути занесені до ДРНКН; підготовлено бібліографічний огляд та відповідну інформацію на вебсайті НІБУ з тематики дослідження.

У 2017 р. співробітниками НДВ стародруків, цінних та рідкісних видань НІБУ було розпочате наукове дослідження «Прижиттєві видання класиків української літератури ХІХ – початку ХХ ст.», оскільки вивчення прижиттєвих видань класиків української літератури значною мірою сприятиме висвітленню літературної та наукової спадщини українських письменників, публіцистів, драматургів ХІХ – поч. ХХ ст., а також буде допомагати популяризації рідкісного фонду НІБУ. Отже, метою зазначеного дослідження було вивчення та подальше формування колекції «Прижиттєві видання творів класиків української літератури», аналіз і популяризація рідкісних прижиттєвих видань класиків української літератури. Під час його проведення було переглянуто та проаналізовано фонди НІБУ з метою відбору прижиттєвих видань вітчизняних письменників, поетів, драматургів ХІХ – поч. ХХ ст.; відібрано та опрацьовано 38 видань для матеріалів відповідного друкованого каталогу; висвітлено якісні характеристики виявлених видань та створено повні бібліографічні описи відібраних документів для поповнення електронної бази даних АБІС ІРБІС для занесення їх до ДРНКН, а також підготовлено належні публікації та наукові повідомлення [66; 81].

Для подальшого розкриття та популяризації рідкісного фонду НІБУ, послідовного формування колекції «Прижиттєві видання творів класиків української літератури», а також висвітлення надбань вітчизняної літературної та наукової спадщини співробітниками НДВ стародруків, цінних та рідкісних видань було також проведено наукове дослідження «Прижиттєві видання Бориса Дмитровича Грінченка» з метою вивчення та наукового опису прижиттєвих видань видатного українського письменника, педагога, лексикографа, літературознавця, етнографа, історика, громадсько-культурного діяча, автора першого словника української мови, одного з організаторів та керівників «Просвіти» Бориса Дмитровича Грінченка (1863–1910). У результаті проведеного дослідження було виявлено, відібрано, проаналізовано та опрацьовано відповідні видання; поповнено новою інформацією записи в каталозі «Прижиттєві видання класиків української літератури XIX – початку XX століття»; створено повні бібліографічні описи відібраних документів для доповнення електронної бази даних АБІС ІРБІС з метою занесення їх до ДРНКН; підготовлено книжкову експозицію та бібліографічний огляд, а також інформацію про прижиттєві видання Б. Д. Грінченка на вебсайті НІБУ.

У 2017 р. співробітниками НДВ стародруків, цінних та рідкісних видань НІБУ було опрацьовано науковий проєкт «Наукова діяльність Федора (Хведора) Кіндратовича Вовка (Волкова): за матеріалами фонду Національної історичної бібліотеки України», що був здійснений до 170-річчя з дня народження видатного українського антрополога, етнографа, археолога, археографа, музеєзнавця, видавця та літературознавця Ф. К. Вовка (1847–1918). Наукова спадщина вченого, яка і до цього часу ще недостатньо опрацьована, складає приблизно 630 праць, виданих переважно іноземними мовами в багатьох країнах світу. У фондах НІБУ зберігається чимало видань та інших документів з особової бібліотеки Ф. К. Вовка та книги з автографами українських вчених, що також розкривають внесок Ф. К. Вовка в розвиток української та світової науки і культури. Отже, метою дослідження було вивчення та популяризація наукової спадщини Ф. К. Вовка; виявлення та науковий опис видань його праць, а також книг з особової бібліотеки вченого. Об'єктом дослідження був книжковий фонд НІБУ та видання Ф. К. Вовка, що зберігаються в структурних підрозділах бібліотеки; предметом – історико-книгознавча характеристика видань, що зберігаються у фондах НІБУ.

У результаті проведеного дослідження було охарактеризовано наукову спадщину Ф. К. Вовка в галузі історії, археології, антропології, етнології, яка має важливе науково-теоретичне значення в розвитку науки і культури українського народу. Було створено повні бібліографічні описи відібраних документів. Електронну базу даних у АБІС ІРБІС поповнено описами видань, що мають бути занесені до ДРНКН. Організовано та презентовано книжково-ілюстративну виставку, що розкриває внесок Ф. К. Вовка в розвиток україн-

ської та світової науки і культури та підготовлено відповідні публікації з теми дослідження [70; 73].

Нині в НДР національних бібліотек значне місце займають дослідження з історії книжкових зібрань, зокрема особових колекцій, що зберігаються у фондах бібліотечних установ України. Вивчення особових книжкових зібрань та колекцій видатних діячів минулого, які є певним відображенням епохи, дозволяє краще зрозуміти особливості формування духовного світу знаних вчених, письменників, політиків тощо. Історико-книгознавче дослідження таких зібрань, аналіз їх складу та змісту дозволяє відновити історичну пам'ять поколінь та простежити за розвитком духовних процесів чи явищ, а також проаналізувати особливості сприйняття та тлумачення світу певної спільноти. Отже, дослідження та введення до наукового обігу відомостей про особові бібліотеки та книжкові колекції стали одним з першочергових завдань для вітчизняних книгознавців національних бібліотек України. Не без підстав одним із важливих наукових проєктів, який опрацьовували співробітники НІБУ у період 2016–2020 рр., було дослідження «Бібліотека П. П. Потоцького» (2018–2020 рр.). Адже видання з книжкового зібрання військового історика, музеєзнавця, бібліофіла, колекціонера, засновника історико-мистецької колекції «Музей України» Павла Платоновича Потоцького (1857–1938) стали складовою фонду НІБУ під час її утворення в 1939 р. У часи німецької окупації Києва в 1941–1943 рр. частину цих документів було вивезено до Німеччини, частина загинула внаслідок бомбардувань. Отже, пошук видань з бібліотеки П. П. Потоцького, реконструкція її складу та змісту, зібрання книг у окрему колекцію та всебічне вивчення цих видань є актуальним напрямом історико-книгознавчих досліджень НІБУ.

У результаті виявлення та опрацювання наукових розвідок, бібліографічних джерел, що висвітлюють історію формування, наповненість книжкового зібрання, особливості власницьких ознак, за якими можлива ідентифікація документів; завдяки перегляду фонду з таких галузей знань, як джерелознавство, археографія, генеалогія, геральдика, нумізматики, фалеристика, сфрагістика, історія військової справи, археологія, музеєзнавство, мистецтвознавство, літературознавство, а також виокремленню та аналізу документів за відповідними провенієнціями стало можливим значно поповнити книжкову колекцію П. П. Потоцького; створити електронну базу даних з детальним описом книжкових знаків кожного окремого примірника видання та підготувати каталог видань колекції. Завдяки проведеному дослідженню було також створено повні бібліографічні описи відібраних документів; електронну базуданих у АБІС ІР-БІС поповнено описами видань, що мають бути занесені до ДРНКН. Видання та інші документи сформовано в окрему колекцію, що нараховує приблизно 160 документів. Було підготовлено наукові статті та повідомлення, а також матеріали до видання «Каталог колекції НІБУ «Бібліотека Павла Платоновича Потоцького» [14; 15; 69; 72].

Продовженням роботи над формуванням особових бібліотек та книжкових колекцій було опрацювання співробітниками НІБУ в 2020 р. наукового проєкту «Видання з особової бібліотеки М. С. Маклакова у фонді Національної історичної бібліотеки України», який було здійснено на базі фондів НДВ стародруків, цінних та рідкісних видань і відділу організації та зберігання фонду НІБУ. Адже особова бібліотека бібліофіла і мецената, почесного громадянина м. Путивля, купця Миколи Стефановича Маклакова (1805–1881), яка нараховувала 4052 примірника документів, після революцій 1917 р. була розпорошена і значна частина книг потрапила до різних бібліотек, музеїв, архівів та інших установ. Метою зазначеного дослідження було виявлення, вивчення та наукове опрацювання видань з унікального зібрання М. С. Маклакова на базі фондів НІБУ. У результаті аналізу наукових розвідок та бібліографічних джерел, що висвітлюють історію формування книжкового зібрання М. С. Маклакова; вивчення особливостей власницьких ознак (з детальним описом книжкових знаків кожного окремого примірника) видань; перегляду та упорядкування книжкового фонду НІБУ було: виявлено два раритетні видання з унікального зібрання М. С. Маклакова; створено повні бібліографічні описи віднайдених документів; електронну базу даних у АБІС ІРБІС поповнено описами видань, що мають бути занесені до ДРНКН; підготовлено повідомлення на науково-практичну конференцію «Українська писемність та мова в манускриптах і друкарстві» (10 листопада 2020 р., Музей книги і друкарства України) [77; 82].

У 2016–2020 рр. НДР у галузі книгознавства активно здійснювалася в Одеській національній науковій бібліотеці (ОННБ), яка за майже 200 років свого існування збрала у своїх фондах тисячі примірників книг, що були надруковані на теренах України. Протягом 1991–2012 рр. бібліотека видала шість випусків каталогу «Українська книга у фондах Одеської національної наукової бібліотеки імені М. Горького. 1574–1923 роки». За досліджуваний період співробітники ОННБ підготували та видали сьомий випуск зазначеного видання, який, поряд з іншими випусками, користується великою увагою дослідників української історії та культури, зокрема книгознавців, літературознавців, бібліографів та ін. [75].

Актуальність проблеми набуття базових політологічних знань для розуміння сучасних політичних процесів і свідомої участі в них за умов української дійсності не викликає сумнівів. Досить важливим джерелом інформації політологічного характеру є наукова періодика, однак сьогодні ні органи державної бібліографії, ані провідні бібліотеки України не можуть забезпечити повне відображення всієї наявної в політологічних та інших збірниках інформації через колосальний обсяг опублікованих у них матеріалів. Отже, користувачі мають суттєві проблеми в отриманні повноцінної, якісної та своєчасної інформації з такого надзвичайно актуального та оперативного джерела, яким є наукова періодика з політології. З метою надання допомоги користувачам бібліотек у розкритті змісту видань політологічної інформації колективом ОННБ

у 2017 р. було завершено наукове дослідження з вивчення політологічних видань та фахової наукової періодики, у результаті здійснення якого було підготовлено «Каталог-путівник наукових збірників та періодичних видань з питань політології у фондах ОННБ з 2000 року» (Одеса, 2017), що містить 238 найменувань (переважно це вісники, збірники наукових праць, наукові записки провідних наукових установ та навчальних закладів). Каталог призначено науковцям, фахівцям у сфері політології, викладачам і студентам, бібліотечним працівниками та широкому загалу – всім, хто цікавиться політичною наукою та практикою [39].

У 2018 р. в ОННБ у результаті проведеної НДР було підготовлено біобібліографічний показник «Книги і долі. «Нікого час не перекреслив...» (2000–2015 рр.)» (Одеса, 2018), який був присвячений пам'яті українських літераторів, які стали жертвами більшовицького терору в Україні в 1930-х рр. Це видання було продовженням біобібліографічного показника «Книги і долі. Митці Розстріляного Відродження» (Одеса, 2002) [41; 42]. Тут так само, як і в попередньому виданні було зібрано матеріали про життєвий і творчий шлях митців – представників різних літературних течій та угруповань, які уособлювали літературний процес в Україні першого радянського двадцятиріччя. Але якщо в першій книзі зібрано документи за 1887–2000 рр., то хронологічні рамки нового показника охоплюють початок ХХІ ст. (2000–2015 рр.). Всього до показника увійшло 3078 реєстраційних статей. У цьому показнику відображені в широкому обсязі вітчизняні монографії, художні та наукові збірники, альманахи, підручники, періодичні видання. Показник розрахований на літературознавців, викладачів українознавства, студентів, краєзнавців та усіх тих, кого цікавить українська література 1920–1930-х рр. [42].

В ОННБ значну НДР, зокрема з книгознавства, проводить відділ рідкісних видань та рукописів, основними напрямками діяльності якого є: формування, вивчення та науковий опис колекцій рукописів, стародруків, рідкісних і цінних видань; забезпечення їх зберігання і використання; організація виставок, екскурсій, обслуговування читачів. Фонд відділу складається з рукописних та архівних матеріалів, стародруків, рідкісних видань ХV–ХХ ст., періодичних видань ХVІІІ – початку ХХ ст., гравюр та фотографій, листівок, довідкових й бібліографічних видань універсального змісту українською, російською та іноземними мовами (всього понад 37 тис. документів). Про результати НДР свідчать численні публікації співробітників відділу [4; 6; 31; 34; 50–54; 86–89].

Плідною та результативною щодо проведення книгознавчих досліджень є діяльність Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника (ЛННБ ім. В. Стефаника), колектив якої протягом означеного періоду працював над створенням національної бібліографії української книги та періодики ХVІІІ–ХХ ст.; вивченням проблем історичного й теоретичного книгознавства, бібліотекознавства, бібліографознавства; дослідженням питань історії видавничої справи, збереження фондів, реставрації та консервації рідкісних

видань; науковим опрацюванням унікальних рукописних, книжкових і мистецьких фондів. У 2016–2020 рр. фахівці ЛННБ ім. В. Стефаника в результаті проведеної НДР підготували до друку три томи бібліографічного покажчика «Українська книга в Галичині, на Буковині, Закарпатті, Волині та в еміграції, 1914–1939» (кожний том – у двох книгах); створили реєстр періодичних видань 1921–1925 рр.; опрацювали зібраний матеріал та на його основі підготували до публікації п'ятий і шостий томи багатомного історико-бібліографічного дослідження «Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.». Було також укладено історико-бібліографічні бази даних української преси 1917–1920 рр. та преси на іноземних мовах (польська, німецька, ідиш, російська, чеська та ін. мови), яка функціонувала в Галичині упродовж першої третини XX ст.; створено бази даних власників книжкових колекцій, що увійшли до фондів ЛННБ ім. В. Стефаника; здійснено історико-бібліографічну реконструкцію колекції Оссолінеуму; сформовано ресурс «Історія бібліотечної справи в Галичині (кін. XII ст.– 1939 р.)», який презентує джерелознавчу базу розвитку бібліотечної справи Галичини до 1939 р., а також бази даних історичних бібліотечних зібрань і колекцій та рукописної україніки в Польщі, ретроспективних мистецьких колекцій графіки, філателії, плакатів, нот і фотодокументів. Колектив ЛННБ ім. В. Стефаника розробив низку методів реставрації-консервації рідкісних видань, унікальних документів з приватних зібрань; виконав дослідження способів реставрації та консервації книжкових пам'яток зі збірок і колекцій Бібліотеки; підготував до друку низку наукових публікацій. Зокрема, співробітницею ЛННБ ім. В. Стефаника Надією Зубко було видано монографію «Шкільний підручник в Україні від 1920-х років до початку XXI століття: книгознавчі моделі і видавничі практики (на прикладі хімії)» (Львів, 2019), а Луїзою Ільницькою підготовлено та опубліковано працю «Перше видання «Енеїди» (1798) І.П. Котляревського в бібліотеках, музеях, архівах світу» (Львів, 2020). За результатами історико-книгознавчих досліджень фахівцями-дослідниками ЛННБ ім. В. Стефаника було опубліковано низку наукових статей у фаховому щорічнику «Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника» (вип. 8–12) (Львів, 2016–2020). Окрім того, у 2018–2019 рр. співробітники відділу бібліотекознавства ЛННБ ім. В. Стефаника виконали дослідження за відомчою науковою темою «Бібліофільські стратегії власників приватних зібрань (за фондами Львівської національної наукової бібліотеки імені В. Стефаника)» [20; 23; 26–28; 30; 35; 40; 48; 49; 59–61; 78; 79].

У 2016–2020 рр. НДР у галузі книгознавства здійснювалася також у Національній бібліотеці України імені Ярослава Мудрого (НБУ ім. Ярослава Мудрого). У межах загальнодержавного дослідження «Книга. Читання. Бібліотека» у НБУ ім. Ярослава Мудрого протягом досліджуваного періоду було опрацьовано та проаналізовано певні підготовлені матеріали та аналітичну інформацію базових бібліотек. Окрім того, у 2016 р. співробітниками НБУ ім. Ярослава Мудрого було завершено локальне книгознавче дослідження за темою «Книж-

кові пам'ятки як складова бібліотечного фонду НПБУ», метою якого було виявлення, опис та аналіз книг і журналів з фондів НБУ ім. Ярослава Мудрого, що можуть бути віднесені до книжкових пам'яток. Завданнями цього локального дослідження було:

- аналіз та наукове опрацювання друкованих книг і журналів, що підпадають під визначення «книжкові пам'ятки», відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.87:2008 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Книжкові пам'ятки. Загальні вимоги» та «Інструкції про порядок відбору рукописних книг, рідкісних і цінних видань з бібліотечних фондів до Державного реєстру національного культурного надбання», затвердженої наказом Міністерства культури і мистецтв України від 20.11.2001 № 08;
- створення історико-книгознавчої характеристики кожного видання, віднесеного до книжкових пам'яток;
- вивчення можливості формування книжкових пам'яток-колекцій;
- підготовка статистичних та аналітичних довідок щодо характеристики книжкових пам'яток у фондах НБУ ім. Ярослава Мудрого.

У НБУ ім. Ярослава Мудрого протягом кожного року досліджуваного періоду вивчалось приблизно 50–60 книжкових пам'яток (всього було виявлено 1070 примірників). На основі проведеного дослідження було підготовлено та видано каталог «Автографи та дарчі написи у виданнях з особових колекцій фонду рідкісних і цінних книг НБУ ім. Ярослава Мудрого» (Київ, 2020) [1].

Таким чином, можна констатувати, що у період 2016–2020 рр. розвиток НДР у галузі книгознавства в національних бібліотеках країни характеризувався активізацією досліджень історичного, теоретико-методологічного напрямів, серед яких, зокрема, важливе місце займали питання створення та функціонування книги як виду комунікативно-пізнавальної діяльності, спрямованої на задоволення інформаційних потреб засобами друкованої та електронної інформації. Дослідження з книгознавства та історії книги, що були здійснені в національних бібліотеках, можна класифікувати: за характером наукових знань та пізнання (фундаментальні та прикладні наукові дослідження); за масштабами або межами проведення (локальні, регіональні, загальнодержавні); за часом проведення (постійнодіючі, продовжувані або епізодичні). У досліджуваній період у національних бібліотеках України переважали середньострокові локальні прикладні наукові дослідження (розраховані на 1–3 роки).

Аналіз тематики наукових публікацій, що стали результатом книгознавчих досліджень у національних бібліотеках, засвідчує, що розвиток науки про книгу відбувався в напрямі поступової трансформації науково-аналітичних розвідок, що спиралися на збирання та вивчення окремих фактів і відомостей, до більш широкого теоретичного їх узагальнення, а також звільненням їх методологічної основи від ідеологічних настанов минулого та залежності українського книгознавства від російсько-радянської методологічної спадщини. Якщо ра-

ніше одним із головних завдань українських книгознавців було впровадження до наукового обігу досвіду досліджень маловідомих або репресованих вчених, незнаних і малодосліджених установ, то в досліджуваний період все частіше на широкому культурно-історичному матеріалі досліджувалися загальні питання вивчення та збереження рідкісних і цінних книг, місця видань у контексті всіх засобів сучасної комунікації. Констатовано, що активно розвивалися суміжні з книгознавством дослідження (науки), зокрема з мистецтва книги, книжкового пам'яткознавства, історії видавничої справи та ін. Чимало досліджень з книгознавства відбувалося на межі наукових розвідок з бібліографознавства, історії бібліотек, історії України та з інших галузей суспільних наук. Аналіз взаємодії книгознавства і суміжних наук, доводить, що книгознавчі дослідження сприяють взаємному збагаченню зазначених наук, значно розширюють пізнавальні можливості їх методів та позитивно впливають на удосконалення теорії.

У досліджуваний період нерідко наукові пошуки книгознавців національних бібліотек були пов'язані з оновленням методології та тематики досліджень відповідно до запитів соціуму, а також з потребою посилення спрямованості наукової діяльності на теоретичний, соціокультурний, освітній, комунікаційний аспекти сучасного наукового пізнання. Таким чином, у 2016–2020 рр. тематика НДР з книгознавства була спрямована не тільки на забезпечення розкриття інформаційного та джерелознавчого ресурсу книжкових фондів, а й на вирішення теоретичних фундаментальних наукових проблем. Таким чином, фундаментальні і прикладні наукові дослідження з книгознавства та історії книги в досліджуваний період були важливими складниками діяльності національних бібліотек України.

Аналіз тематики публікацій та доповідей на науково-практичних конференціях, що організовували національні бібліотеки, доводить, що значна частина досліджень була присвячена історичному аспекту розвитку книжкових фондів та самих бібліотек; аналізу сукупності друків за певною ознакою; вивченню окремих видів та типів видань. Деяка частина наукових розробок орієнтувалася на дослідження сучасних трансформаційних процесів, що відбуваються в бібліотеках, визначення шляхів їх подальшого розвитку, розробку контент-стратегій у цифровому середовищі та аспектів задоволення сучасних потреб користувачів.

Список використаних джерел та літератури:

1. Автографи та дарчі написи у виданнях з особових колекцій фонду рідкісних і цінних книг НБУ ім. Ярослава Мудрого : каталог / Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого ; уклад. Л. Кухар. – Київ : Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого, 2020. – 232с.
2. Архів українського історика Олени Апанович в Інституті рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: біограф. дослідж. : наук. каталог / О. П. Степченко, О. П. Бодак, Л. С. Щерба. – Київ, 2019. – 268 с.
3. Архів українського історика Олени Компан у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: біогр. дослідж. : наук. каталог / М. А. Філіпович, І. В. Клименко. – Київ, 2019. – 200 с.

4. *Бабушкіна І. В.* Шевченкіана Одеської національної наукової бібліотеки / І. В. Бабушкіна // *Бібл. планета*. – 2016. – № 1. – С. 27–29.
5. Бібліографічні джерела зарубіжної україніки (друга половина XIX – початок ХХІ століття). Матеріали до бібліографії: наук.-допом. покажч. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т книгознавства ; упоряд. В. Березкіна ; наук. ред. Т. Д. Антонюк. – Київ, 2019. – 244 с.
6. *Бірюкова І. О.* Створення електронного інформаційного ресурсу «Старовинна гравюра у фондах Одеської національної наукової бібліотеки» / І. О. Бірюкова // *Бібліотеки, архіви, музеї як центри освіти та саморозвитку особистості : матеріали 21-ї Всеукр. наук.-практ. конф.* (Харків, 24 жовт. 2018 р.) / Харків. держ. акад. культури ; [редкол.: В. Д. Ракитянська (голова) та ін.]. – Харків, 2019. – С. 29–34.
7. Видання з автографами українських діячів науки і культури: каталогколекції Національної історичної бібліотеки України. Вип. 1 : до 80-річчя Національної історичної бібліотеки України / Нац. іст. б-ка України, Наук.-досл. від. стародр., цінних та рідк. вид. ; уклад. Н. Горська ; ред.: О. Марченко, С. Смілянець, К. Таранюк-Русанівський. – Київ : Вініченко, 2018. – 416 с.
8. *Віктор Федорович Іваницький (1881–1955)*. Життя, віддане книзі / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; упоряд., наук. ред. Г. І. Ковальчук ; редкол.: Л. А. Дубровіна (голова) [та ін.]. – Київ, 2018. – 312 с.
9. *Газети України 1816–1916 років у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: каталог* / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; уклад.: О. С. Залізнюк, І. М. Швещ ; ред.-бібліографи: Л. А. Білименко, С. В. Дригайло. – Київ, 2019. – 312 с.
10. *Газетний фонд Національної історичної бібліотеки України, 1728–2007: каталогколекції* / Нац. іст. б-ка України ; упоряд. І. В. Масина [та ін.] ; ред.: С. Й. Забарова, Т. І. Спанчак. – Київ, 2020. – 130 с.
11. *Галькевич Т.* Український друкований плакат 1965–1985 років з фондів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського : каталог / Т. Галькевич, О. Донець ; відп. ред. Г. М. Юхимець ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2016. – Вип. 2. – 924 с.
12. *Гнатенко Л. А.* Палеографічно-орфографічна атрибуція українських кирилических уставних та півуставних кодексів кінця ХІІІ – початку ХVІІ ст. : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 27.00.03 «Книгознавство, бібліотечознавство, бібліографознавство» / Л. А. Гнатенко. – Київ, 2018. – 33 с.
13. *Гнатенко Л.* Палеографічно-орфографічна атрибуція української кирилическої рукописної книги: уставні та півуставні кодекси кінця ХІІІ – початку ХVІІ ст. : монографія / Л. А. Гнатенко ; відп. ред. Л. А. Дубровіна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису. – Київ, 2016. – 507 с.
14. *Горська Н. О.* Перлина українського бібліофілства: (вибрані книги з колекції Павла Платоновича Потоцького у фонді Національної історичної бібліотеки України) / Н. О. Горська // *Могилян. читання 2017*. Збереження й дослідження культурної спадщини України: люди, ідеї, візі : зб. наук. пр. / Нац. Києво-Печер. іст.-культ. заповідник. – Київ : Фенікс, 2018. – С. 36–38.
15. *Горська Н. О.* Раритети з книжкової колекції П. П. Потоцького у фонді Національної історичної бібліотеки України / Н. О. Горська // *Могилянські читання 2016*. Музейництво і пам'яткоохоронна справа України: традиції та виклики сьогодення : зб. наук. пр. / Нац. Києво-Печер. іст.-культ. заповідник. – Київ : Фенікс, 2017. – С. 24–27.
16. *Горська Н. О.* Унікальні провенієнції на примірнику книги Михайла Грушевського «Українство в Росії, его запросы и нужды» (Санкт-Петербург, 1906) / Н. О. Горська // *Глобалізація, європеїзація і розвиток національних слов'янських культур : матеріали Міжнар. наук. конф. до Дня слов'янської писемності і культури* (Київ, 24 трав. 2016 р.) / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2016. – С. 243–246.
17. *Горська Н. О.* «Видання з автографами українських діячів науки і культури : кат. колекції Нац. іст. б-ки України» (Київ, 2018) : (інформація) / Н. О. Горська, Н. І. Любовець // *Українська біографістика : зб. наук. пр.* / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – 2019. – Вип. 18. – С. 329–332.
18. *Горська Н. О.* «З побажанням Бібліотеці процвітання...»: книги з авторськими інскриптами, подаровані Національній історичній бібліотеці України / Н. О. Горська // *Участь бібліотек у збереженні культурної спадщини та відновленні історичної пам'яті народу : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф.* (Київ, 7 листоп. 2019 р.) / Нац. іст. б-ка України. – Київ, 2019. – С. 97–103.
19. *Горська Н. О.* Рідкісний книжковий інскрипт історика та історіографа Владислава Бузескула у фонді Національної історичної бібліотеки України / Н. О. Горська // *Могилянські читання 2020*. Відбудова християнських святинь України: історія, здобутки, перспективи : зб. наук. пр. / Нац. Києво-Печер. іст.-культ. заповідник. – Київ, 2020. – С. 5–8.
20. *Греськів О.* Особиста бібліотека Юліана Медвецького у фонді Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника / О. Греськів // *Зап. Львів. нац. наук. б-ки України імені В. Стефаника*. – 2018. – Вип. 10 (26). – С. 352–369.

21. *Гутник Л.* Український кіноплакат 1947–1994 років з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : наук. кат. / Л. Гутник ; відп. ред. Г. М. Юхимець ; НАН України, НБУВ. – Київ : Академперіодика, 2018. – 576 с.
22. *Дениско Л. М.* Книжкові знаки на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : кат. / Л. М. Дениско, Ю. К. Рудакова ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2017. – 350 с.
23. *Дзендзелюк Л.* Дослідження стану книжкового фонду Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника (на прикладі стародруків XVII ст.) / Л. Дзендзелюк, Л. Льода // Зап. Львів. нац. наук. б-ки України імені В. Стефаника. – 2016. – Вип. 8 (24). – С. 176–186.
24. *Дубровіна Л. А.* Національна академія наук України (1918–2018). До 100-річчя від дня заснування / Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко ; редкол. Б. Є. Патон (голов. ред.) [та ін.] ; НАН України. – Київ : Академперіодика, 2018. – 336 с.
25. *Заць О. В.* Особові та інституційні зібрання у складі історичної бібліотеки Києво-Печерської лаври у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : монографія / О. В. Заць ; ред. Г. І. Ковальчук. – Київ, 2018. – 240 с.
26. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені Василя Стефаника* : зб. наук. пр. / НАН України, Львів. нац. наук. б-ка України ім. В. Стефаника ; голов. ред. М. М. Романюк. – Львів : ЛННБ України ім. В. Стефаника НАН України. – 2016. – Вип. 8 (24). – 394 с.
27. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені Василя Стефаника* : зб. наук. пр. / НАН України, Львів. нац. наук. б-ка України ім. В. Стефаника ; голов. ред. М. М. Романюк. – Львів : ЛННБ України ім. В. Стефаника НАН України. – 2018. – Вип. 10 (26). – 630 с.
28. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені Василя Стефаника* : зб. наук. пр. / НАН України, Львів. нац. наук. б-ка України ім. В. Стефаника ; голов. ред. М. М. Романюк. – Львів : ЛННБ України ім. В. Стефаника НАН України, 2019. – Вип. 11 (27). – 560 с.
29. *Зубко Н. Н.* Підручник з хімії для загальноосвітніх навчальних закладів в Україні (1921–2014): історико-книгознавчий аспект : автореф. дис. ... канд. істор. наук. : 27.00.03 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Н. Н. Зубко. – Київ, 2016. – 20 с.
30. *Зубко Н. Н.* Шкільний підручник в Україні: книгознавчі моделі і видавничі практики (на прикладі хімії) : монографія / Н. Н. Зубко ; наук. ред. О. В. Антоник ; відп. ред. В. В. Ферштейн. – Львів : ЛННБУ ім. В. Стефаника, 2019. – 255 с.
31. *Ижик Л. В.* Книжные знаки старой Одессы на книгах ОННБ / Л. В. Ижик // Стародруки і рідкісні видання в університетській бібліотеці: матеріали 3-ї Міжнар. книгознав. читань (Одеса, 15–17 верес. 2015 р.) : зб. ст. / упоряд.: М. В. Алексєєнко, О. В. Суровцева ; відп. ред. М. О. Подрезова ; бібліогр. ред. Г. В. Великодна ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Наук. б-ка. – Одеса : ОНУ, 2016. – С. 277–282.
32. *Іванова О. А.* Архів В. С. Косенка (1896–1938) у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: біографічне дослідження : наук. кат. / О. А. Іванова ; редкол.: О. Степченко [та ін.]. – Київ, 2019. – 196 с.
33. *Іванова О. А.* Кирилична рукописна книга XVI ст. з фондів Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : історико-кодилогічне дослідження. Альб. філіграней / О. А. Іванова ; відп. ред. Л. Дубровіна. – Київ, 2016. – 226 с.
34. *Ижик Л. В.* Альбом інтер'єрів з колекції графа М. М. Толстого / Л. В. Ижик // Бібліотека як складова культурного, наукового та національного розвитку держави : до 190-річчя Одес. нац. наук. б-ки : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 25–26 верес. 2019 р.) / Одес. нац. наук. б-ка ; упоряд. С. Г. Сердюк ; авт. вступ. ст. І. О. Бірюкова ; ред.: Н. Г. Майданюк, І. С. Шелестович. – Одеса, 2020. – С. 86–89.
35. *Ільницька Л. І.* Перше видання «Енеїди» (1798) І. П. Котляревського у бібліотеках, музеях, архівах світу: іст.-краєзнавче дослідження / Л. І. Ільницька ; НАН України, Львів. нац. наук. б-ка України ім. В. Стефаника ; відп. ред. Л. Сніцарчук. – Львів : Львів. нац. наук. б-ка ім. В. С. Стефаника, 2020. – 249 с.
36. *Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 1918–2018* / НАН України, НБУВ, Ін-т рукопису ; авт.-уклад.: О. П. Бодак, О. М. Гальченко, Л. В. Гарбар [та ін.] ; відп. ред. Л. А. Дубровіна. – Київ : НБУВ, 2018. – 472 с.
37. *Історичні бібліотечні зібрання та колекції у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського* : довід. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; наук. ред. Г. І. Ковальчук. – Київ, 2020. – Вип. 1 : Історичні бібліотеки державних навчальних установ Києва. – 300 с.
38. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)* : матеріали до біобібліогр. слов. / авт.-уклад. Л. В. Гарбар ; редкол.: Г. В. Боряк, Л. А. Дубровіна, В. І. Попик [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису. – Київ, 2017. – 616 с.

39. Каталог-путівник наукових збірників та періодичних видань з питань політології у фондах ОННБ з 2000 року / упоряд. і авт. вступ. ст. Т. В. Кочеткова ; наук. ред. В. В. Попков ; ред. М. Л. Десенко. – Одеса, 2017. – 374 с.
40. *Качур І. Erasmus Roterodamus dono misit: історія однієї книги епохи Відродження / І. Качур // Зап. Львів. нац. наук. б-ки України імені В. Стефаніка. – 2017. – Вип. 9 (25). – С. 3–23.*
41. Книги і долі: митці Розстріляного Відродження : біобібліогр. покажч. / упоряд. Г. І. Єфімова ; наук. консультант Г. Д. Зленко ; ред. І. С. Шелестович. – Одеса : Друк, 2002. – 367 с.
42. Книги і долі. «Нікого час не перекреслив...» (2000–2015 рр.): бібліогр. покажч. / Одес. нац. наук. б-ка ; упоряд. Г. І. Єфімова ; відп. ред. Л. В. Арюпіна ; ред. І. С. Шелестович. – Одеса : ОННБ, 2018. – 319 с.
43. Короткий звіт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського про наукову діяльність у 2020 році // Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського. – Електрон. дані. – Київ, 2023. — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/node/5764> (дата звернення: 22.04.2023). – Загол. з екрана.
44. Короткий звіт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського про наукову діяльність у 2019 році // Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського. – Електрон. дані. – Київ, 2023. — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/node/5195> (дата звернення: 22.04.2023). – Загол. з екрана.
45. Короткий звіт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського про наукову діяльність у 2018 році // Сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/node/4831> (дата звернення: 22.04.2023). – Загол. з екрана.
46. Короткий звіт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського про наукову діяльність у 2017 році // Сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/node/4014> (дата звернення: 22.04.2023). – Загол. з екрана.
47. Короткий звіт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського про наукову діяльність у 2016 році // Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського. – Електрон. дані. – Київ, 2023. — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/node/3741> (дата звернення: 22.04.2023). – Загол. з екрана.
48. *Кривенко М. Бібліофільсько-меценатська діяльність Василя Щурата (на основі науково-довідкового апарату відділу рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаніка) / М. Кривенко // Зап. Львів. нац. наук. б-ки України імені В. Стефаніка. – 2018. – Вип. 10 (26). – С. 370–400.*
49. *Купчинська Л. Екслібрисна Шевченкіана у фондах Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаніка / Л. Купчинська // Зап. Львів. нац. наук. б-ки України імені В. Стефаніка. – 2017. – Вип. 9 (25). – С. 525–547.*
50. *Кушнір О. Г. Історія видання покажчика «Природа і природні ресурси Північного Причорномор'я» / О. Г. Кушнір // Бібл. форум: історія, теорія і практика. – 2019. – № 2. – С. 29.*
51. *Лясота Г. Г. Біблія Мартіна Лютера – культурна спадщина Реформації / Г. Г. Лясота // Творческий вклад в мировую культуру семьи Рерихов и деятелей искусства и науки : материалы 16-й Междунар. науч.-практ. конф. (2017) / гл. ред. Е. Г. Петренко ; редкол.: Н. Е. Порожнякова, К. В. Гилевич, М. Л. Линник [и др.]. – Одесса : Астропринт, 2018. – С. 61–66.*
52. *Лясота Г. Г. Вплив японської культури та мистецтва на західноєвропейське книговидавництво на прикладі книжкового зібрання М. М. Толстого / Г. Г. Лясота // Вісн. Кн. палати. – 2018. – № 8. – С. 34–39.*
53. *Лясота Г. Г. Искусство французского переплёта последней четверти XIX – начала XX в. на примере книжного собрания графа М. М. Толстого / Г. Г. Лясота // Стародруки і рідкісні видання в університетській бібліотеці : матеріали 3-ї Міжнар. книгознав. читань (Одеса, 15–17 верес. 2015 р.) : зб. ст. / упоряд.: М. В. Алексеєнко, О. В. Суворцева ; відп. ред. М. О. Подрезова ; бібліогр. ред. Г. В. Великодна ; Одес. нац. ун-т імені І. І. Мечникова, Наук. б-ка. – Одеса : ОНУ, 2016. – С. 170–187.*
54. *Лясота Г. Г. Книга, що змінила хід історії : до 500-річчя руху Реформації в Європі / Г. Г. Лясота // Вісн. Кн. палати. – 2017. – № 9. – С. 47–50.*
55. *Метрична книга Свято-Воскресенської церкви м. Острога 1735–1759 рр. / С. І. Кононський, О. С. Бояк ; ред. Л. А. Дубровіна [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2019. – 112 с.*
56. *Музична Шевченкіана у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / відп. ред. Л. Г. Руденко ; наук. ред. Л. В. Івченко ; уклад.: Л. Г. Руденко [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т книгознавства. – Київ : Академперіодика, 2019. – 960 с.*
57. *Огляд науково-дослідної роботи бібліотек та вищих навчальних закладів культури України в галузі бібліотекознавства, бібліографознавства і основ книгознавства за 2006–2010 роки / Нац. парлам. б-ка України ; уклад.: Л. Любаренко [та ін.]. – Київ, 2013. – 264 с.*
58. *Огляд науково-дослідної роботи бібліотек та закладів вищої освіти сфери культури України за 2011–2015 роки / Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого ; авт. кол.: Л. Любаренко, Ю. Новальська, О. Мастіпан [та ін.] ; наук. ред. Н. Розколуца. – Київ, 2019. – 296 с.*

59. *Олексів І.* Історична колекція бібліофіла Івана-Яна Наргелевича у фондах Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника / *І. Олексів* // *Зап. Львів. нац. наук. б-ки України імені В. Стефаника*. – 2018. – Вип. 10 (26). – С. 333–351.
60. *Олексів І.* Приватна бібліотека Василя Сімовича у проекції духовного світу вченого / *І. Олексів* // *Зап. Львів. нац. наук. б-ки України імені В. Стефаника*. – 2017. – Вип. 9 (25). – С. 161–197.
61. *Падюка Н.* Карти й атласи амстердамського видавництва Гондтів-Янссонів (XVII ст.) у фонді кабінету картографії Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника / *Н. Падюка* // *Зап. Львів. нац. наук. б-ки України імені В. Стефаника*. – 2016. – Вип. 8 (24). – С. 151–175.
62. *Пастушенко О. В.* Динаміка розвитку дисертаційних досліджень книги і періодики в Україні (1992–2015) / *О. В. Пастушенко* // *Бібл. вісн.* – 2016. – № 2. – С. 40–46.
63. *Пастушенко О. В.* Книга і періодика в дисертаційних дослідженнях незалежної України: соціокомунікаційний аспект : монографія / *О. В. Пастушенко*; відп. ред. *Л. А. Дубровіна*; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2016. – 564 с.
64. *Пастушенко О. В.* Книга і періодика в дисертаційних дослідженнях незалежної України: соціокомунікаційний аспект : автореф. дис. ... д-ра наук із соц. комунікацій : 27.00.03 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / *О. В. Пастушенко*. – Київ, 2016. – 36 с.
65. *Повернення в Україну грамоти Петра І Іоасафу Кроковському 1708 р.: Матеріали урочистого передання грамоти та українсько-німецького колоквиуму 30 травня 2019 р., присвяченого історії унікального документа Софійської колекції / упоряд.: *Л. А. Дубровіна, З. К. Шарикова, Т. І. Арсеєнко*. – Київ, 2019. – 112 с.*
66. *Прижиттєві видання класиків української літератури XIX – початку XX ст.: каталог колекції науково-дослідного відділу стародруків, цінних та рідкісних видань / Нац. іст. б-ка України*; уклад. *Н. Д. Хівренко*; авт. вступ. слова *О. В. Романенко*; ред.: *О. І. Марченко, С. І. Смілянець*. – Київ, 2018. – 104 с. – (До 80-річчя Національної історичної бібліотеки України).
67. *Родинне листування протоієрея Петра Гавриловича Лебединцева : зб. док. / Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського, Ін-т рукопису*; упор., авт. вступ. статті *Г. Ю. Калініч*. – Київ, 2020. – 540 с.
68. *Рукописна та книжкова спадщина України: археограф. дослідж. унікальних арх. та бібл. фондів / Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису*. – Київ, 2016. – Вип. 20. – 536 с.; 2017. – Вип. 21. – 636 с.; 2018. – Вип. 22. – 521 с.; 2019. – Вип. 23. – 344 с.; Вип. 24. – 348 с.; 2020. – Вип. 25. – 344 с.; Вип. 26. – 412 с.
69. *Смирнова С. М.* Видання з книгозбірні П. П. Потоцького у фонді Національної історичної бібліотеки України: пошук та ідентифікація / *С. М. Смирнова* // *Бібліотека. Наука. Комунікація: актуальні тенденції у цифрову епоху : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 8–10 жовт. 2019 р.)* / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського; Асоціація б-к України. – Київ, 2019. – Т. 1 – С. 222–226.
70. *Смирнова С. М.* Внесок Федора Кіндраговича Вовка у розвиток українського музейництва / *С. М. Смирнова* // *Могілян. читання 2017. Збереження і дослідження культурної спадщини України: люди, ідеї, візії : зб. наук. пр. / Нац. Києво-Печер. іст.-культ. заповідник*. – Київ : Фенікс, 2018. – С. 109–113
71. *Смирнова С. М.* Книгознавчі проекти Національної історичної бібліотеки України: дослідження і популяризація окремих фондів колекцій / *С. М. Смирнова, Н. О. Горська* // *Бібліотека. Наука. Комунікація. Розвиток бібліотечно-інформаційного потенціалу в умовах цифровізації : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 6–8 жовт. 2020 р.)* / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. – Київ, 2020. – С. 301–304.
72. *Смирнова С. М.* Україніка з книжкового зібрання П. П. Потоцького у фонді Національної історичної бібліотеки України / *С. М. Смирнова* // *Участь бібліотек у збереженні культурної спадщини та відновленні історичної пам'яті народу : зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 7 листоп. 2019 р.)* / Нац. іст. б-ка України, Нац. спілка краєзнавців України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. – Київ, 2019. – С. 256–265.
73. *Смирнова С. М.* Українське музейництво в особах («Каталог колекції древностей А. Н. Поль в Ектеринославе» з книгозбірні Ф. К. Вовка) / *С. М. Смирнова* // *Могілян. читання 2017. Збереження і дослідження культурної спадщини України: люди, ідеї, візії : зб. наук. пр. / Нац. Києво-Печер. іст.-культ. заповідник*. – Київ, 2018. – С. 114–118.
74. *Сохань С. В.* Колекція Київської казенної палати з фондів Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Вип. 1. Акти і документи Михайлівського Золотоверхого монастиря (1522–1785) : археогр. дослідж. : наук. кат. / *С. В. Сохань*; редкол.: *М. А. Філіпович* [та ін.]. – Київ, 2019. – 380 с.
75. *Українська книга у фондах Одеської національної наукової бібліотеки, 1574–1923 роки : кат. / упоряд.: *Л. В. Арюпіна, Л. М. Бур'ян*; ред. *І. С. Шелестович*. – Одеса, 2020. – Вип. 7. – 66 с.*

76. Українська писемність та мова в манускриптах і друкарстві : Матеріали 7-ї, 8-ї, 9-ї наук.-практ. конф., 9 листоп. 2016 р., 9 листоп. 2017 р., 9 листоп. 2018 р.: [зб.] / Департамент культури Київ. міськдержадмін., Музей кн. і друкарства України; [упоряд.: М. В. Довбищенко, Д. О. Палій]. – Київ : Музей книги і друкарства України, 2019. – 135 с.
77. Українська писемність та мова в манускриптах і друкарстві: статті 10-ї, 11-ї наук.-практ. конф., 8 листопа. 2019 р., 10 листопа. 2020 р. / Департамент культури Київ. міськдержадмін., Музей кн. і друкарства України; [упоряд.: С. Кагамлик, Д. Палій]. – Київ : Музей книги і друкарства України, 2021. – 190 с.
78. Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст. : іст.-бібліогр. дослідж. Т. 5 : 1917 р. / уклад. М. М. Романюк [та ін.]; відп. ред. Л. В. Сніцарчук; НАН України, Львів. нац. наук. б-ка України ім. В. Стефаніка, НДІ пресознавства. – Львів : Оріяна-Нова, 2019. – 671 с.
79. Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст. : іст.-бібліогр. дослідж. Т. 6 : 1918 р. / уклад. М. М. Романюк [та ін.]; відп. ред. Л. В. Сніцарчук; НАН України, Львів. нац. наук. б-ка України ім. В. Стефаніка, НДІ пресознавства. – Львів : Оріяна-Нова, 2020. – 775 с.
80. Український друкований плакат 1986–1992 років з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : кат. / уклад.: Т. Галькевич, О. Донець; відп. ред. Г. М. Юхимець. – Київ, 2018. – Вип. 3. – 464 с.
81. *Хівренко Н. Д.* Прижиттєві видання класиків української літератури XIX – початку XX ст.: колекція Національної історичної бібліотеки України / Н. Д. Хівренко // Участь бібліотек у збереженні культурної спадщини та відновленні історичної пам'яті народу : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 7 листопа. 2019 р.) / Нац. іст. б-ка України, Нац. спілка краєзнавців України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. – Київ, 2019. – С. 315–319. – (V Краєзнавчі читання пам'яті Петра Тронька).
82. *Хівренко Н.* Раритети приватної бібліотеки купця Миколи Стефановича Маклакова у фонді Національної історичної бібліотеки України / Н. Хівренко // Українська писемність та мова в манускриптах і друкарстві : статті 10-ї, 11-ї наук.-практ. конф., 8 листопа. 2019 р., 10 листопа. 2020 р. / упоряд.: С. Кагамлик, Д. Палій. – Київ, 2021. – С. 185–190.
83. *Ціборовська-Римарович І. О.* Видання друкарні Луцького домініканського монастиря (1787–1836) у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Книгознавче дослідження. Попримірниковий опис / І. О. Ціборовська-Римарович. – Київ : НБУВ, 2020. – 131 с.
84. *Ціборовська-Римарович І. О.* Друкарня Бердичівського монастиря босих кармелітів: історія та видавничча діяльність 1758–1844 / І. О. Ціборовська-Римарович; НАН України, НБУ імені В. І. Вернадського. – Київ : Академперіодика, 2019. – 652 с.
85. *Чернухін С.* Архів протоієрея Трифілія Карацоглу: першоджерела з історії греків Криму та Надазов'я XVIII ст. у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / С. Чернухін. – Київ, 2016. – 320 с.
86. *Щурова Т.* «Улыбайтесь, господа!» : [рідкісні вид. з історії карикатури і шаржу у фонді відділу мистецтв ОННБ] / Т. Щурова // Дерибасовская-Ришельевская : альманах. – 2017. – № 2 (69). – С. 326–334.
87. *Щурова Т.* Поэтические изгибы драгоценностей / Т. Щурова // Дерибасовская-Ришельевская : альманах. – 2018. – № 73. – С. 334–344.
88. *Яцун Н. О.* Фольклорно-етнографічна складова архіву Михайла Комарова / Н. О. Яцун // Зап. іст. ф-ту / Одес. нац. ун-ту ім. І. І. Мечникова. – 2016. – Вип. 27 – С. 221–234.
89. *Яцун Н. О.* Практика відбору та опису книжкових пам'яток в Одеській національній науковій бібліотеці до Державного реєстру національного культурного надбання / Н. О. Яцун // Бібліотека як складова культурного, наукового та національного розвитку держави : до 190-річчя Одес. нац. наук. б-ки : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 25–26 верес. 2019 р.) / Одес. нац. наук. б-ка; упоряд. С. Г. Сердюк; авт. вступ. ст. І. О. Бірюкова; ред.: Н. Г. Майданюк, І. С. Шелестович. – Одеса, 2020. – С. 66–73.

References

- [1]. *Avtografy ta darchi napysy u vydanniakh z osobovykh kolektsii fondu ridkisnykh i tsinnykh knyh NBU im. Yaroslava Mudroho: kataloh* [Autographs and gift inscriptions in publications from the personal collections of the fund of rare and valuable books of the NBU named after Yaroslav the Wise: catalog]. Kyiv, 2020, 232 p.
- [2]. Stepchenko O. P., Bodak O. P., Shcherba L. S. *Arkhiv ukrainskoho istoryka Oleny Apanovych v Instytuti rukopysu Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho: biohr. doslidzh.: nauk. kataloh* [Archive of the Ukrainian historian Olena Apanovych at the Institute of Manuscripts of the National Library of Ukraine named after V.I. Vernadskyi: biographical study: scientific catalog]. Kyiv, 2019, 268 p.
- [3]. Filipovych M. A., Klymenko I. V. *Arkhiv ukrainskoho istoryka Oleny Kompan u fondakh Instytutu rukopysu Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho: biohr. doslidzh.: nauk. kataloh* [Archive of the

- Ukrainian historian Olena Kompan in the funds of the Institute of Manuscripts of the National Library of Ukraine named after V.I. Vernadskyi: biographical study: scientific catalog]. Kyiv, 2019, 200 p.
- [4]. Babushkina I.V. Shevchenkiana Odeskoj natsionalnoj naukovoji biblioteki [Shevchenkian of the Odessa National Scientific Library]. *Bibl. planeta*. 2016, no 1, pp. 27–29.
 - [5]. *Bibliografichni dzherela zarubizhnoi ukrainiky (druga polovyna XIX – pochatok XXI stolittia). Materialy do bibliografii: nauk.-dopom. Pokazhch* [Bibliographic sources of foreign Ukrainian literature (second half of the 19th – beginning of the 21st century). Materials for the bibliography: scientific auxiliary index]. Kyiv, 2019, 244 p.
 - [6]. Biriukova I.O. Stvorennia elektronnoho informatsiinoho resursu «Starovynna hraviura u fondakh Odeskoj natsionalnoj naukovoji biblioteki» [Creation of an electronic information resource «Ancient engraving in the funds of the Odessa National Scientific Library»]. *Biblioteki, arkhivy, muzei yak tsentry osvity ta samorozvytku osobystosti: materialy XXI Vseukr. nauk.-prakt. konf. (Kharkiv, 24 zhovt. 2018 r.)*. Kharkiv, 2019, pp. 29–34.
 - [7]. *Vydannia z avtohrafamy ukrainskykh diiachiv nauky i kultury: kataloh koleksii Natsionalnoi istorichnoi biblioteki Ukrainy. Vyp. 1: do 80-richchia Natsionalnoi istorichnoi biblioteki Ukrainy [Editions with autographs of Ukrainian figures of science and culture: catalog of the collection of the National Historical Library of Ukraine. Vol. 1: to the 80th anniversary of the National Historical Library of Ukraine]*. Kyiv, 2018, 416 p.
 - [8]. *Viktor Fedorovykh Ivanytskyi (1881–1955). Zhyttia, viddane knyzi [Viktor Fedorovich Ivanytskyi (1881–1955). A life devoted to a book]*. Kyiv, 2018, 312 p.
 - [9]. *Hazety Ukrainy 1816–1916 rokiv u fondakh Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho: kataloh [Ukrainian newspapers of 1816–1916 in the holdings of the National Library of Ukraine named after V.I. Vernadskyi: catalog]*. Kyiv, 2019, 312 p.
 - [10]. *Hazetnyi fond Natsionalnoi istorichnoi biblioteki Ukrainy, 1728–2007: kataloh koleksii [Newspaper fund of the National Historical Library of Ukraine, 1728–2007: collection catalog]*. Kyiv, 2020, 130 p.
 - [11]. Halkevych T., Donets O. *Ukrainskyi drukovanyi plakat 1965–1985 rokiv z fondiv Natsionalnoi biblioteki Ukrainy im. V.I. Vernadskoho: kataloh [Ukrainian printed poster of 1965–1985 from the funds of the National Library of Ukraine named after V.I. Vernadskyi: catalog]*. Kyiv, 2016, vol. 2, 924 p.
 - [12]. Hnatenko L.A. *Paleografichno-orfografichna atrybutsiia ukrainskykh kyrylychnykh ustavnykh ta pivustavnykh kodeksiv kintsia XIII – pochatku XVII st. [Paleographic and orthographic attribution of Ukrainian Cyrillic statutory and semi-statutory codes of the end of the 13th – beginning of the 17th century]*. Kyiv, 2018, 33 p.
 - [13]. Hnatenko L. *Paleografichno-orfografichna atrybutsiia ukrainskoj kyrylychnoi rukopysnoi knyhy: ustavni ta pivustavni kodeksy kintsia XIII – pochatku XVII st.: monohrafiia [Paleographic and orthographic attribution of the Ukrainian Cyrillic manuscript book: statutory and semi-statutory codes of the end of the 13th – beginning of the 17th century: monograph]*. Kyiv, 2016, 507 p.
 - [14]. Horska N.O. *Perlyna ukrainskoho bibliofilstva: (vybrani knyhy z koleksii Pavla Platonovycha Pototskoho u fondi Natsionalnoi istorichnoi biblioteki Ukrainy) [Pearl of Ukrainian bibliophilism: (selected books from the collection of Pavlo Platonovych Pototsky in the National Historical Library of Ukraine)]*. *Mohylianski chytannia* 2017. *Zberezhennia y doslidzhennia kulturnoi spadshchyny Ukrainy: liudy, idei, vizii: zb. nauk. pr.* Kyiv, 2018, pp. 36–38.
 - [15]. Horska N.O. *Rarytety z knyzhkovoi koleksii P.P. Pototskoho u fondi Natsionalnoi istorichnoi biblioteki Ukrainy [Rarities from the book collection of P.P. Pototsky in the fund of the National Historical Library of Ukraine]*. *Mohylianski chytannia* 2016. *Muzeinytstvo i pamiatkookhoronna sprava Ukrainy: tradytsii ta vykyky sohodennia: zb. nauk. pr.* Kyiv, 2017, pp. 24–27.
 - [16]. Horska N.O. *Unikalni provenientsii na prymirnyku knyhy Mykhaila Hrushevskoho «Ukraynstvo v Rossyy, eho zaprosy y nuzhdy» (Sankt-Peterburh, 1906) [Unique provenances on a copy of Mykhailo Hrushevskyi's book «Ukrainianism in Russia, its requests and needs» (St. Petersburg, 1906)]*. *Hlobalizatsiia, yevropeizatsiia i rozvytok natsionalnykh slovianskykh kultur: materialy Mizhnar. nauk. konf. do Dnia slovianskoi pysemnosti i kultury (Kyiv, 24 trav. 2016 r.)*. Kyiv, 2016, pp. 243–246.
 - [17]. Horska N. O., Liubovets N.I. «Vydannia z avtohrafamy ukrainskykh diiachiv nauky i kultury: kataloh koleksii Natsionalnoi istorichnoi biblioteki Ukrainy» (Kyiv, 2018): (informatsiia) [«Editions with autographs of Ukrainian figures of science and culture: catalog of the collection of the National Historical Library of Ukraine» (Kyiv, 2018): (information)]. *Ukrainska biohrafistyka: zb. nauk. pr.* 2019, iss. 18, pp. 329–332.
 - [18]. Horska N. O. «Z pobazhanniam Bibliotetsi protsvitannia...»: knyhy z avtorskymy inskryptamy, podarovani Natsionalnii istorichnii bibliotetsi Ukrainy [«Wishing the Library prosperity...»: books with author's inscriptions donated to the National Historical Library of Ukraine]. *Uchast bibliotek u zberezhenni kulturnoi spadshchyny ta vidnovlenni istorichnoi pamiaty narodu: zb. materialiv Vseukr. nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 7 lystop. 2019 r.)*. Kyiv, 2019, pp. 97–103.

- [19]. Horska N. O. Ridkisnyi knyzhkovyi inskrypt istoryka ta istoriohrafa Vladyslava Buzeskula u fondi Natsionalnoi istorichnoi biblioteky Ukrainy [A rare book inscription of the historian and historiographer Vladyslav Buzeskul in the collection of the National Historical Library of Ukraine]. *Mohylianski chytannia* 2020. *Vidbudova khrystyianskykh sviatyn Ukrainy: istoriia, zdobutky, perspektyvy: zb. nauk. pr.* Kyiv, 2020, pp. 5–8.
- [20]. Hreskiv O. Osobysta biblioteka Yuliana Medvetskoho u fondi Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky Ukrainy imeni V. Stefanyka [The personal library of Yulian Medvetsky in the fund of the Lviv National Scientific Library of Ukraine named after V. Stefanyk]. *Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky Ukrainy imeni V. Stefanyka*. 2018, iss. 10 (26), pp. 352–369.
- [21]. Hutnyk L. *Ukrainskyi kinoplakat 1947–1994 rokiv z fondiv Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho: nauk. katalog* [Ukrainian movie posters of 1947–1994 from the funds of the V.I. Vernadskyi National Library of Ukraine: scientific catalog]. Kyiv, 2018, 576 p.
- [22]. Denysko L. M., Rudakova Yu. K. *Knyzhkovi znaky na knykhakh iz koleksii ridkisnykh vydan Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho: katalog* [Book marks on books from the collection of rare editions of the National Library of Ukraine named after V.I. Vernadskyi: catalog]. Kyiv, 2017, 350 p.
- [23]. Dzdzeliuk L., Loda L. *Doslidzhennia stanu knyzhkovoho fondu Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky Ukrainy imeni V. Stefanyka (na prykladi starodrukiv XVII st.)* [Study of the state of the book fund of the Lviv National Scientific Library of Ukraine named after V. Stefanyk (on the example of old prints of the 17th century)]. *Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky Ukrainy imeni V. Stefanyka*. 2016, iss. 8 (24), pp. 176–186.
- [24]. Dubrovina L. A., Onyshchenko O. S. *Natsionalna akademiia nauk Ukrainy (1918–2018). Do 100-richchia vid dnia zasnuvannia* [National Academy of Sciences of Ukraine (1918–2018). To the 100th anniversary of the foundation]. Kyiv, 2018, 336 p.
- [25]. Zaiets O. V. *Osobovi ta instytutsiini zibrannia u skladi istorichnoi biblioteky Kyievo-Pecherskoi lavry u fondakh Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho: monohrafiia* [Personal and institutional collections as part of the historical library of the Kyiv-Pechersk Lavra in the funds of the National Library of Ukraine named after V.I. Vernadskyi: monograph]. Kyiv, 2018, 240 p.
- [26]. *Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky Ukrainy imeni Vasyliia Stefanyka: zb. nauk. pr.* [Notes of the Lviv National Scientific Library of Ukraine named after Vasyl Stefanyk: a collection of scientific works]. Lviv, 2016, iss. 8 (24), 394 p.
- [27]. *Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky Ukrainy imeni Vasyliia Stefanyka: zb. nauk. pr.* [Notes of the Lviv National Scientific Library of Ukraine named after Vasyl Stefanyk: a collection of scientific works]. Lviv, 2018, iss. 10 (26), 630 p.
- [28]. *Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky Ukrainy imeni Vasyliia Stefanyka: zb. nauk. pr.* [Notes of the Lviv National Scientific Library of Ukraine named after Vasyl Stefanyk: a collection of scientific works]. Lviv, 2019, iss. 11 (27), 560 p.
- [29]. Zubko N. N. *Pidruchnyk z khimii dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv v Ukraini (1921–2014): istoriko-knyhoznavchyi aspekt* [Chemistry textbook for general educational institutions in Ukraine (1921–2014): historical and bibliographic aspect]. Kyiv, 2016, 20 p.
- [30]. Zubko N. N. *Shkilnyi pidruchnyk v Ukraini: knyhoznavchi modeli i vydavnychi praktyky (na prykladi khimii): monohrafiia* [School textbook in Ukraine: bibliographic models and publishing practices (using the example of chemistry): monograph]. Lviv, 2019, 255 p.
- [31]. Izhyk L. V. *Knizhnye znaky staroj Odessy na knihakh ONNB* [Bookmarks of old Odessa on ONNB books]. *Starodruky i ridkisi vydannia v universytetskii bibliotetsi: materialy III Mizhnar. knyhoznav. chytan (m. Odesa, 15–17 veres. 2015 r.): zb. st.* Odesa, 2016, pp. 277–282.
- [32]. Ivanova O. A. *Arkhiv V.S. Kosenka (1896–1938) u fondakh Instytutu rukopysu Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho: biohrafichne doslidzhennia: Naukovyi katalog* [Archive of V.S. Kosenko (1896–1938) in the funds of the Manuscript Institute of the V.I. Vernadskyi National Library of Ukraine: biographical study: Scientific catalog]. Kyiv, 2019, 196 p.
- [33]. Ivanova O. A. *Kyrylychna rukopysna knyha XVI st. z fondiv Instytutu rukopysu Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho: Istoryko-kodykologichne doslidzhennia. Albom filihranei* [Cyrillic handwritten book of the 16th century. from the funds of the Institute of Manuscripts of the National Library of Ukraine named after V.I. Vernadskyi: Historical and codicological research. Filigree album]. Kyiv, 2016, 226 p.
- [34]. Izhyk L. V. *Albom interieriv z koleksii hrafa M.M. Tolstoho* [An album of interiors from the collection of Count M.M. Tolstoy]. *Biblioteka yak skladova kulturnoho, naukovoï ta natsionalnoï rozvytku derzhavy: do 190-richchia Odes. nats. nauk. b-ky: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Odesa, 25–26 veresnia 2019 r.)*. Odesa, 2020, pp. 86–89.

- [35]. Ilnytska L.I. *Pershe vydannia «Eneidy» (1798) I.P. Kotliarevskoho u bibliotekakh, muzeiakh, arkhivakh svitu: ist.-kraieznavche doslidzhennia* [The first edition of «Aeneid» (1798) by I.P. Kotlyarevskiy in libraries, museums, archives of the world: historical and local studies]. Lviv, 2020, 249 p.
- [36]. *Instytut rukopysu Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho*. 1918–2018 [Manuscript Institute of the National Library of Ukraine named after V.I. Vernadskiy. 1918–2018]. Kyiv, 2018, 472 p.
- [37]. *Istorychni bibliotechni zibrannia ta koleksii u fondakh Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho: dovidnyk*. Vyp. 1: *Istorychni biblioteky derzhavnykh navchalnykh ustanov Kyieva* [Historical library collections and collections in the funds of the National Library of Ukraine named after V.I. Vernadskiy: a guide. Vol. 1: Historical libraries of state educational institutions of Kyiv]. Kyiv, 2020, 300 p.
- [38]. *Istoriia ukrainskoi bibliotechnoi spravy v imenakh (kinets XIX st.– 1941 r.): materialy do biobibliografichnoho slovnyka* [The history of Ukrainian librarianship in names (end of the 19th century – 1941): materials for a bio-bibliographic dictionary]. Kyiv, 2017, 616 p.
- [39]. *Kataloh-putyvnyk naukovykh zbirnykiv ta periodychnykh vydan z pytan politolohii u fondakh ONNB z 2000 roku* [Catalog-guide of scientific collections and periodicals on political science in the ONNB funds since 2000]. Odesa, 2017, 374 p.
- [40]. Kachur I. Erasmus Roterodamus dono misit: istoriia odnii knyhy epokhy Vidrozhennia [Erasmus Roterodamus dono misit: the story of one Renaissance book]. *Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky Ukrainy imeni V. Stefanyka*. 2017, iss. 9 (25), pp. 3–23.
- [41]. *Knyhy i doli: myttsi Rozstrilianoho Vidrozhennia: biobibliohr. pokazhch.* [Books and destinies: artists of the Shot Renaissance: biobibliogr. show]. Odesa, 2002, 367 p.
- [42]. *Knyhy i doli. «Nikoho chas ne perekreslyv...» (2000–2015 rr.): bibliohr. pokazhch.* [Books and destinies. «Time has not crossed out anyone...» (2000–2015): bibliographic index]. Odesa, 2018, 319 p.
- [43]. Korotkyi zvit Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho pro naukovu diialnist u 2020 rotsi [Brief report of the V.I. Vernadskiy National Library of Ukraine on scientific activity in 2020]. *Sait Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho*. Available at: <http://www.nbuv.gov.ua/node/5764>
- [44]. Korotkyi zvit Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho pro naukovu diialnist u 2019 rotsi [Brief report of the V.I. Vernadskiy National Library of Ukraine on scientific activity in 2019]. *Sait Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho*. Available at: <http://www.nbuv.gov.ua/node/5195>
- [45]. Korotkyi zvit Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho pro naukovu diialnist u 2018 rotsi [Brief report of the V.I. Vernadskiy National Library of Ukraine on scientific activity in 2018]. *Sait Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho*. Available at: <http://www.nbuv.gov.ua/node/4831>
- [46]. Korotkyi zvit Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho pro naukovu diialnist u 2017 rotsi [Brief report of the V.I. Vernadskiy National Library of Ukraine on scientific activity in 2017]. *Sait Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho*. Available at: <http://www.nbuv.gov.ua/node/4014>
- [47]. Korotkyi zvit Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho pro naukovu diialnist u 2016 rotsi [Brief report of the V.I. Vernadskiy National Library of Ukraine on scientific activity in 2016]. *Sait Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho*. Available at: <http://www.nbuv.gov.ua/node/3741>
- [48]. Kryvenko M. Bibliofilsko-metsenatska diialnist Vasylia Shchurata (na osnovi naukovykh dovidkovoho aparatu viddilu rukopysiv Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky Ukrainy imeni V. Stefanyka) [Bibliophilic and philanthropic activities of Vasyl Shchurat (on the basis of the research and reference apparatus of the manuscripts department of the Lviv National Scientific Library of Ukraine named after V. Stefanyk)]. *Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky Ukrainy imeni V. Stefanyka*. 2018, iss. 10 (26), pp. 370–400.
- [49]. Kupchynska L. Ekslibrynska Shevchenkiana u fondakh Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky Ukrainy imeni V. Stefanyka [Bookplate of Shevchenkian in the funds of the Lviv National Scientific Library of Ukraine named after V. Stefanyk]. *Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky Ukrainy imeni V. Stefanyka*. 2017, iss. 9 (25), pp. 525–547.
- [50]. Kushnir O.H. *Istoriia vydannia pokazhchyka «Pryroda i pryrodni resursy Pivnichnoho Prychornomorja»* [History of publication of the index «Nature and natural resources of the Northern Black Sea Region»]. *Bibliotechnyi forum: istoriia, teoriia i praktyka*. 2019, no 2, p. 29.
- [51]. Liasota H.H. Bibliia Martina Liutera – kulturna spadshchyna Reformatsii [Martin Luther's Bible is a cultural heritage of the Reformation]. *Tvorcheskyi vklad v myrovuiu kulturu semy Rerykhov y deiatelei yskusstva y nauky: materialy 16-y Mezhdunar. nauch.-prakt. konf.* (2017). Odesa, 2018, pp. 61–66.
- [52]. Liasota H.H. Vplyv yaponskoi kultury ta mystetstva na zakhidnoievropeiske knyhovydavnytstvo na prykladi knyzhkovoho zibrannia M.M. Tolstoho [The influence of Japanese culture and art on Western European book publishing using the example of M.M. Tolstoy's book collection]. *Visn. Kn. palaty*. 2018, no 8, pp. 34–39.
- [53]. Liasota H.H. Yskusstvo frantsuzskoho perepliota poslednei chetverty XIX – nachala XX v. na prymer knyzhnoho sobrannia hrafa M.M. Tolstoho [The Art of French Binding in the Last Quarter of the 19th – early 20th centuries on the example of the book collection of Count M.M. Tolstoy]. *Starodruky i ridkisi vydannia*

- v universytetskii bibliotetsi: materialy III Mizhnar. knyhozn. chytan (m. Odesa, 15–17 veres. 2015 r.): zb. st. Odesa, 2016, pp. 170–187.
- [54]. Liasota H. Knyha, shcho zminyla khid istorii: do 500-richchia rukhu Reformatsii v Yevropi [The book that changed the course of history: to the 500th anniversary of the Reformation movement in Europe]. *Visnyk knyzhkovoï palaty*. 2017, no 9, pp. 47–50.
- [55]. *Metrychna knyha Sviato-Voskresenskoï tserkvy m. Ostroha 1735–1759 rr.* [Metric book of the Holy Resurrection Church in Ostrog 1735–1759]. Kyiv, 2019, 112 p.
- [56]. *Muzychna Shevchenkiana u fondakh Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho* [Musical Shevchenkiana in the funds of the National Library of Ukraine named after V.I. Vernadskyi]. Kyiv, 2019, 960 p.
- [57]. *Ohliad naukovykh doslidnoi roboty bibliotek ta vyshchyykh navchalnykh zakladiv kultury Ukrainy v haluzi bibliotekoznavstva, bibliohrafoznavstva i osnov knyhoznavstva za 2006–2010 roky* [Review of the research work of libraries and higher educational institutions of culture of Ukraine in the field of library science, bibliography and the basics of bibliography for the years 2006–2010]. Kyiv, 2013, 264 p.
- [58]. Liubarenko L., Novalska Yu., Mastipan O. *Ohliad naukovykh doslidnoi roboty bibliotek ta zakladiv vyshchoï osvity sfery kultury Ukrainy za 2011–2015 roky* [Review of research work of libraries and institutions of higher education in the sphere of culture of Ukraine for 2011–2015]. Kyiv, 2019, 296 p.
- [59]. Oleksiv I. *Istorychna kolektsiia bibliofila Ivana-Yana Nargelevycha u fondakh Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteki Ukrainy imeni V. Stefanyka* [Historical collection of the bibliophile Ivan-Ian Nargelevich in the funds of the Lviv National Scientific Library of Ukraine named after V. Stefanyk]. *Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteki Ukrainy imeni V. Stefanyka*. 2018, iss. 10 (26), pp. 333–351.
- [60]. Oleksiv I. *Privatna biblioteka Vasylia Simovycha u proektsii dukhovnoho svitu vchenoho* [The private library of Vasyl Simovych in the projection of the scientist's spiritual world]. *Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteki Ukrainy imeni V. Stefanyka*. 2017, iss. 9 (25), pp. 161–197.
- [61]. Padiuka N. *Karty y atlasy amsterdamskoho vydavnytstva Hondt-Yanssoniv (XVII st.) u fondi kabinetu kartohrafiï Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteki Ukrainy imeni V. Stefanyka* [Maps and atlases of the Amsterdam Gondt-Jansson publishing house (XVII century) in the fund of the cartography cabinet of the Lviv National Scientific Library of Ukraine named after V. Stefanyk]. *Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteki Ukrainy imeni V. Stefanyka*. 2016, iss. 8 (24), pp. 151–175.
- [62]. Pastushenko O.V. *Dynamika rozvytku dysertatsiinykh doslidzen knyhy i periodyky v Ukraini (1992–2015)* [The dynamics of the development of dissertation studies of books and periodicals in Ukraine (1992–2015)]. *Bibl. visn.* 2016, no 2, pp. 40–46.
- [63]. Pastushenko O.V. *Knyha i periodyka v dysertatsiinykh doslidzhenniakh nezaleznoi Ukrainy: sotsiokomunikatsiinyi aspekt: Monohrafiia* [Book and periodical in dissertation studies of independent Ukraine: socio-communication aspect: Monograph]. Kyiv, 2016, 564 p.
- [64]. Pastushenko O.V. *Knyha i periodyka v dysertatsiinykh doslidzhenniakh nezaleznoi Ukrainy: sotsiokomunikatsiinyi aspekt* [Book and periodical in dissertation research of independent Ukraine: socio-communication aspect]. Kyiv, 2016, 36 p.
- [65]. *Povernennia v Ukrainu hramoty Petra I Ioasafu Krokovskomu 1708 r.: Materialy urochystoho peredannia hramoty ta ukrainsko-nimetskoho kolokviumu 30 travnia 2019 r., prysviachenoho istorii unikalnoho dokumenta Sofiiskoi kolektsii* [The return to Ukraine of the certificate of Peter I to Ioasaf Krokovsky in 1708: Materials of the ceremonial transfer of the certificate and the Ukrainian-German colloquium on May 30, 2019, dedicated to the history of the unique document of the Sophia Collection]. Kyiv, 2019, 112 p.
- [66]. *Pryzhyttievi vydannia klasykiv ukrainskoi literatury XIX – pochatku XX st.: katalog kolektsii naukovykh doslidnoho viddilu starodrukiv, tsinnykh ta ridkisnykh vydan* [Lifetime editions of classics of Ukrainian literature of the 19th – early 20th centuries: catalog of the collection of the research department of old prints, valuable and rare editions]. Kyiv, 2018, 104 p.
- [67]. *Rodynye lystuvannia protoiereia Petra Havrylovycha Lebedyntseva: zbirnyk dokumentiv* [Family correspondence of archpriest Pyotr Havrylovich Lebedintsev: a collection of documents]. Kyiv, 2020, 540 p.
- [68]. *Rukopysna ta knyzhkova spadshchyna Ukrainy: Arkheohrafichni doslidzhennia unikalnykh arkhivnykh ta biblioteknykh fondiv* [Manuscript and book heritage of Ukraine: Archaeological research of unique archival and library funds]. Kyiv, 2016, iss. 20.– 536 p.; 2017, iss. 21, 636 p.; 2018, iss. 22, 521 p.; 2019, iss. 23, 344 p.; iss. 24, 348 p.; 2020, iss. 25, 344 p.; iss. 26, 412 p.
- [69]. Smyrnova S. M. *Vydannia z knyhozborni P.P. Pototskoho u fondi Natsionalnoi istorychnoi biblioteki Ukrainy: poshuk ta identyfikatsiia* [Publications from the book collection of P.P. Pototsky in the National Historical Library of Ukraine: search and identification]. *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia: aktualni tendentsii u tsyfrovu epokhu: Mater. Mizhnar. nauk. konf.* (Kyiv, 8–10 zhovtnia 2019 r.). Kyiv, 2019, vol. 1, pp. 222–226.
- [70]. Smyrnova S. M. *Vnesok Fedora Kindratovycha Vovka u rozvytok ukrainskoho muzeinytstva* [The contribution of Fyodor Kindratovych Vovka to the development of Ukrainian museology]. *Mohylianski chytannia* 2017.

- Zberezhennia i doslidzhennia kulturnoi spadshchyny Ukrainy: liudy, idei, vizii: zb. nauk. pr.* Kyiv, 2018, pp. 109–113.
- [71]. Smyrnova S. M., Horska N.O. Knyhoznavchi proiekty Natsionalnoi istorichnoi biblioteki Ukrainy: doslidzhennia i popularyzatsiia okremykh fondovykh kolektsii [Bibliographic projects of the National Historical Library of Ukraine: research and popularization of individual fund collections]. *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia. Rozvytok bibliotечно-informatsiinoho potentsialu v umovakh tsyfrovizatsii: materialy Mizhnar. nauk. konf. (Kyiv, 6–8 zhovt. 2020 r.)*. Kyiv, 2020, pp. 301–304.
- [72]. Smyrnova S.M. Ukrainika z knyzhkovoho zibrannia P.P. Pototskoho u fondi Natsionalnoi istorichnoi biblioteki Ukrainy [Ukrainian from the book collection of P.P. Pototsky in the fund of the National Historical Library of Ukraine]. *Uchast bibliotek u zberezhenni kulturnoi spadshchyny ta vidnovlenni istorichnoi pamiaty narodu: Zb. mater. Vseukr. nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 7 lystop. 2019 r.)*. Kyiv, 2019, pp. 256–265.
- [73]. Smyrnova S.M. Ukrainiske muzeinytstvo v osobakh («Kataloh kolektsyyi drevnostei A.N. Pol v Ekaterinoslave» z knyhozbirni F.K. Vovka) [Ukrainian museology in person («Catalog of the antiquities collection of A.N. Pol in Ekaterinoslav» from the book collection of F.K. Vovka)]. *Mohylianski chytannia 2017. Zberezhennia i doslidzhennia kulturnoi spadshchyny Ukrainy: liudy, idei, vizii: zb. nauk. pr.* Kyiv, 2018, pp. 114–118.
- [74]. Sokhan S.V. Kolektsiia Kyivskoi kazennoi palaty z fondiv Instytutu rukopysu Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho. Vyp. 1. Akty i dokumenty Mykhailivskoho Zolotoverkhoho monastyria (1522–1785): Arkheohrafichne doslidzhennia: Naukovi kataloh [The collection of the Kyiv Treasury Chamber from the funds of the Manuscript Institute of the National Library of Ukraine named after V.I. Vernadskyi. Vol. 1. Acts and documents of the Mykhailiv Golden-Top Monastery (1522–1785): Archaeological research: Scientific catalog]. Kyiv, 2019, 380 p.
- [75]. *Ukrainska knyha u fondakh Odeskoi natsionalnoi naukovi biblioteki, 1574–1923 roky: kataloh [Ukrainian book in the funds of the Odessa National Scientific Library, 1574–1923: catalog]*. Odesa, 2020, iss. 7, 66 p.
- [76]. *Ukrainska pysemnist ta mova v manuskryptakh i drukarstvi: Materialy 7-yi, 8-yi, 9-yi nauk.-prakt. konf., 9 lystop. 2016 r., 9 lystop. 2017 r., 9 lystop. 2018 r.: [zb.] [Ukrainian writing and language in manuscripts and printing: Materials of the 7th, 8th, 9th science-practice. conference, November 9 November 9, 2016 November 9, 2017 2018: comp.]*. Kyiv, 2019, 135 p.
- [77]. *Ukrainska pysemnist ta mova v manuskryptakh i drukarstvi: statyi 10-yi, 11-yi nauk.-prakt. konf., 8 lystop. 2019 r., 10 lystop. 2020 r. [Ukrainian writing and language in manuscripts and printing: articles of the 10th, 11th science-practice. conference, Nov. 8 2019, Nov. 10 2020]*. Kyiv, 2021, 190 p.
- [78]. *Ukrainska presa v Ukraini ta sviti XIX–XX st.: ist.-bibliohr. doslidzh [The Ukrainian press in Ukraine and the world in the 19th-20th centuries: a historical and bibliographical study]*. Lviv, 2019, vol. 5: 1917, 671 p.
- [79]. *Ukrainska presa v Ukraini ta sviti XIX–XX st.: ist.-bibliohr. doslidzh [The Ukrainian press in Ukraine and the world in the 19th-20th centuries: hist.-bibliogr. research]*. Lviv, 2020, vol. 6: 1918, 775 p.
- [80]. *Ukrainskyi drukovanyi plakat 1986–1992 rokiv z fondiv Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho: kataloh [Ukrainian printed poster of 1986–1992 from the funds of the V.I. Vernadskyi National Library of Ukraine: catalog]*. Kyiv, 2018, vol. 3, 464 p.
- [81]. Khivrenko N.D. Pryzhyttievyi vydannia klasykiv ukrainskoi literatury XIX – pochatku XX st.: kolektsiia Natsionalnoi istorichnoi biblioteki Ukrainy [Lifetime editions of classics of Ukrainian literature of the 19th – early 20th centuries.: collection of the National Historical Library of Ukraine]. *Uchast bibliotek u zberezhenni kulturnoi spadshchyny ta vidnovlenni istorichnoi pamiaty narodu: Zb. materialiv Vseukr. nauk.-prakt. Konf. (Kyiv, 7 lystop. 2019 r.)*. Kyiv, 2019, pp. 315–319.
- [82]. Khivrenko N. Rarytety pryvatnoi biblioteki kuptsia Mykoly Stefanovycha Maklakova u fondi Natsionalnoi istorichnoi biblioteki Ukrainy [Rarities of the private library of the merchant Mykola Stefanovych Maklakov in the fund of the National Historical Library of Ukraine]. *Ukrainska pysemnist ta mova v manuskryptakh i drukarstvi: statyi 10-yi, 11-yi nauk.-prakt. konf., 8 lystop. 2019 r., 10 lystop. 2020 r.* Kyiv, 2021, pp. 185–190.
- [83]. Tsiborovska-Rymarovych I.O. *Vydannia drukarni Lutskoho dominikanskoho monastyria (1787–1836) u fondakh Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho. Knyhoznavche doslidzhennia. Poprymirnykovi opys [Publications of the printing house of the Lutsk Dominican Monastery (1787–1836) in the funds of the National Library of Ukraine named after V.I. Vernadskyi. Bibliographic research. Sample description]*. Kyiv, 2020, 131 p.
- [84]. *Tsiborovska-Rymarovych I. O. Drukarnia Berdychivskoho monastyria bosykh karmelitiv: istoriia ta vydavnycha diialnist 1758–1844 [Printing house of the Berdychiv monastery of the Discalced Carmelites: history and publishing activity 1758–1844]*. Kyiv, 2019, 652 p.
- [85]. Chernukhin Ye. *Arkhiv protoiereia Tryfilia Karatsohlu: pershodzherela z istorii hrekiv Krymu ta Nadazovia XVIII st. u fondakh Instytutu rukopysu Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho [Archpriest Trifilia Karatsoglou's archive: primary sources on the history of the Greeks of Crimea and Nadzovia]*

- in the 18th century. in the funds of the Institute of Manuscripts of the National Library of Ukraine named after V.I. Vernadskyi*. Kyiv, 2016, 320 p.
- [86]. Shchurova T. «Ulybaites, hospoda!»: [ridkisni vyd. z istorii karykatyry i sharzhu u fondi viddilu mystetstv ONNB] [«Smile, gentlemen!»: rare publications on the history of caricature and caricature in the fund of the Department of Arts of the ONNB]. *Derybasovskaia-Ryshelevskaia: Almanakh*. 2017, no 2 (69), pp. 326–334.
- [87]. Shchurova T. Poetycheskyje yzghyby drahotsennostej [Poetic curves of jewels]. *Derybasovskaia-Ryshelevskaia: Almanakh*. 2018, no 73, pp. 334–344.
- [88]. Yatsun N.O. Folkloro-etnografichna skladova arkhivu Mykhaila Komarova [Folkloric and ethnographic component of Mykhailo Komarov's archive]. *Zapysky istorychnoho fakultetu*. 2016, iss. 27, pp. 221–234.
- [89]. Yatsun N.O. Praktyka vidboru ta opysu knyzhkovykh pamiatok v Odeskii natsionalnii naukovii bibliotetsi do Derzhavnoho reiestru natsionalnoho kulturnoho nadbannia [The practice of selection and description of book monuments in the Odesa National Scientific Library for the State Register of National Cultural Heritage]. *Biblioteka yak skladova kulturnoho, naukovoho ta natsionalnoho rozvytku derzhavy: do 190-richchia Odes. nats. nauk. b-ky: Materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Odesa, 25–26 veresnia 2019 r.)*. Odesa, 2020, pp. 66–73.

Надійшла 08.08.2023 р.

Sokolov V.,

candidate of historical sciences (Ph. D.), associate professor,
chief librarian of the research department
Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine (Kyiv, Ukraine)
e-mail: socolv@i.ua
<https://orcid.org/0000-0002-0208-1292>

**BIBLIOGRAPHIC RESEARCH IN NATIONAL LIBRARIES
OF UKRAINE IN 2016–2020: SUMMARY ANALYSIS**

Summary

In Viktor Sokolov's article «**Bibliographic research in the national libraries of Ukraine in 2016–2020: a summary analysis**» based on the analysis of materials of scientific publications and reports on the scientific research work of national libraries, the state and directions of the development of bibliographic research are summarized and highlighted using the example of the characteristics of the study books in certain specified institutions. The article clarifies the place and significance of bibliographic research in the study and popularization of specialized funds of national libraries, as well as in the preparation of relevant materials for the State Register of National Cultural Heritage; the topics, peculiarities of conducting and organizing bibliographic studies in the researched library institutions are disclosed; the importance of the study of rare and valuable books, library collections and book collections for the development of national culture is confirmed.

The purpose of the proposed article is to characterize the content and directions of bibliographic research carried out in the national libraries of Ukraine in 2016–2020.

The research methodology consists in applying both general scientific research methods (description, comparison, analogy, deduction, induction, analysis, etc.) and historical ones (historical-comparative, historical-typological, chronological, etc.).

The scientific novelty of the work is that the state and nature of bibliographic research in the national libraries of Ukraine in 2016–2020 was analyzed for the first time; their place and importance in the research work of the mentioned institutions is substantiated.

Conclusions. It is substantiated that in the period 2016–2020 in the national libraries of Ukraine, the development of scientific research work in the field of bibliography was characterized by the activation of research in historical, theoretical and methodological directions, among which, in particular, the issue of the creation and functioning of the book as a type of communicative-cognitive tool occupied an important place activities aimed at meeting information needs by means of printed and electronic information. It has been established that the specified bibliographic studies can be classified: by the nature of scientific knowledge into fundamental and applied; according to the scope or limits of the implementation on local, regional, national level; according to the time of implementation into permanent and episodic. It has been proven that medium-term local applied scientific research, designed for 1–3 years, prevailed, and the subject of bibliographic research was aimed not only at ensuring the disclosure of the informational and source-research resource of book funds, but also at solving theoretical fundamental scientific problems. Based on the analysis of the topics of scientific projects, publications and reports at scientific and practical conferences organized by national libraries, it is substantiated that a significant part of bibliographic research was devoted to the historical aspect of the development of book collections and the libraries themselves; analysis of a set of prints by a certain feature; study of individual types and types of publications. It was found out that studies related to bibliography were actively developing, in particular, in the art of books, book historical studies, publishing history, bibliographic studies, library history, Ukrainian history, and other fields of social sciences. It is motivated that bibliographic studies contribute to the mutual enrichment of these sciences, significantly expand the cognitive capabilities of their methods, and have a positive effect on the improvement of theory.

Key words: national libraries, library activity, research work, bibliography, library science, bibliographic studies.